

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση»
Κατεύθυνση: Ιδιωτικού Δικαίου

Διπλωματική Εργασία
**«Προβλήματα από τον συνδυασμό της σύμβασης πρακτορείας
επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring) και της σύμβασης πιστωτικής
κάρτας»**

Συντάκτρια: Ειρήνη Μυρ. Βέζου
Υπεύθυνη Διδάσκουσα:
Βιργινία Θεοδωροπούλου- Δένδια

Αθήνα
2007

Διπλωματική Εργασία
**«Προβλήματα από τον συνδυασμό της σύμβασης πρακτορείας
επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring) και της σύμβασης πιστωτικής
κάρτας»**

**Αθήνα
2007**

I. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	I
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	II
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	III
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ.....	IV

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. Προοίμιο.....	11
B. Η έννοια του factoring.....	13
Γ. Προέλευση και εξέλιξη του θεσμού του factoring.....	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ FACTORING

1.1. Factoring: Μια νέα μορφή συμβάσεως της σύγχρονης οικονομίας.....	16
1.2. Οι λειτουργίες του factoring	18
1.2.1. Η χρηματοδοτική λειτουργία	
1.2.2. Η ασφαλιστική λειτουργία	
1.2.3. Η διαχειριστική λειτουργία	
1.3. Τα είδη του factoring στην χώρα μας και στη διεθνή συναλλακτική πρακτική.....	22
1.3.1. Εμφανές και αφανές factoring	
1.3.1.1. Εμφανές factoring	
1.3.1.2. Αφανές factoring	
1.3.2. Γνήσιο Factoring ή factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής	
1.3.2.1. Γνήσιο factoring με διαδικασία προκαταβολών	
1.3.2.2. Γνήσιο factoring με προεξοφλητική διαδικασία	
1.3.3. Νόθο (μη γνήσιο) factoring ή factoring με δικαίωμα αναγωγής	
1.3.4. Factoring με ή χωρίς προεξόφληση	
1.3.5. Εισαγωγικό ή εγχώριο και εξαγωγικό ή διεθνές factoring	
1.3.5.1. Εισαγωγικό ή εγχώριο factoring	
1.3.5.2. Εξαγωγικό ή διεθνές factoring	
1.4. Οι συμβαλλόμενοι στη σύμβαση factoring.....	29
1.4.1. Ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών	
1.4.2. Ο πράκτορας επιχειρηματικών απαιτήσεων	
1.4.3. Ο οφειλέτης στη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων	

1.5. Η έννοια των σχετικών υπηρεσιών	33
1.5.1. Η εκχώρηση απαιτήσεων στον πράκτορα με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής	
1.5.2. Η εξουσιοδότηση στον πράκτορα για την είσπραξη των απαιτήσεων	
1.5.3. Η χρηματοδότηση του προμηθευτή με προεξόφληση των απαιτήσεων	
1.5.4. Η λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων και η διαχείρισή τους	
1.5.5. Η ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή	
1.6. Η αναγγελία στη σύμβαση factoring	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΑΡΤΑΣ

2.1. Η πιστωτική κάρτα ως σύγχρονος τρόπος πληρωμής των εμπορικών συναλλαγών και ως μορφή πίστωσης	41
2.1.1. Η πιστωτική κάρτα ως σύγχρονος τρόπος πληρωμής των εμπορικών συναλλαγών	
2.1.2. Η σύμβαση πιστωτικής κάρτας ως μορφή πίστωσης	
2.2. Οι δημιουργούμενες σχέσεις στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας	43
2.2.1. Η σχέση μεταξύ του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και του κατόχου	
2.2.2. Η σχέση μεταξύ του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης	
2.2.3. Η σχέση μεταξύ του κατόχου της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΑΝΩΜΑΛΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ FACTORING ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΑΡΤΑΣ

3.1. Οι συνέπειες της παραβίασης των συμβατικών υποχρεώσεων του οφειλέτη- κατόχου πιστωτικής κάρτας	46
3.1.1. Η ευθύνη της προμηθεύτριας εταιρείας- συμβεβλημένης επιχείρησης στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας στην περίπτωση του γνήσιου factoring	
3.1.2. Η ευθύνη της προμηθεύτριας εταιρείας- συμβεβλημένης επιχείρησης στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring	
3.2. Οι συνέπειες της παραβίασης των συμβατικών υποχρεώσεων του προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών	48

3.2.1. Η προστασία του κατόχου πιστωτικής κάρτας και οφειλέτη στη σύμβαση factoring, στην περίπτωση αμφισβητήσεως της εκχωρηθείσας απαίτησης κατά τις διατάξεις περί εκχώρησης του Αστικού Κώδικα

3.2.2. Η προστασία του κατόχου πιστωτικής κάρτας και οφειλέτη στη σύμβαση factoring κατά τις διατάξεις περί προστασίας καταναλωτή και της ΥΑ Φ1-983/1991 (ΦΕΚ' 172/21.3.1991)

3.2.2.1. Η εφαρμογή των διατάξεων περί προστασίας καταναλωτή

3.2.2.2. Η εφαρμογή της ΥΑ Φ1-983/1991 (ΦΕΚ' 172/21.3.1991)

3.2.3. Η προστασία του κατόχου πιστωτικής κάρτας και οφειλέτη στη σύμβαση factoring, στην περίπτωση ελαττώματος του αγαθού ή της υπηρεσίας, κατά τις διατάξεις περί πώλησεως του Αστικού Κώδικα

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ.....56

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....58

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ.....59

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....59

II. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, την ολοένα αυξανόμενη ανάγκη εξεύρεσης σύγχρονων συστημάτων και μεθόδων διευκόλυνσης των συναλλαγών των ελληνικών επιχειρήσεων¹ αλλά και την τεχνολογική ανάπτυξη και την ολοένα εντεινόμενη διεθνοποίηση των συναλλαγών, τόσο η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) όσο και η σύμβαση πιστωτικής κάρτας² έχουν προσλάβει σήμερα μεγάλη έκταση τόσο στη διεθνή συναλλακτική πρακτική όσο και στον ελληνικό χώρο.

Μεταξύ των πλεονεκτημάτων του factoring είναι η διεύρυνση της πιστοληπτικής ικανότητας των παραγωγικών επιχειρήσεων, η χρηματοδοτική τους ενίσχυση³, η βελτίωση της ρευστότητάς τους και η μείωση του κόστους διαχείρισης των απαιτήσεών τους. Οι υπηρεσίες του factoring αποτελούν έναν από τους ασφαλέστερους και λειτουργικότερους τρόπους χρηματοοικονομικής διαχείρισης των απαιτήσεων των επιχειρήσεων. Μια εταιρία ή Τράπεζα Factor αγοράζει το μεγαλύτερο μέρος των απαιτήσεων του προμηθευτή, οι οποίες εκχωρούνται σε αυτόν και προέρχονται από την επί πιστώσει πώληση εμπορευμάτων ή υπηρεσιών, προσφέροντας παράλληλα μια δέσμη υπηρεσιών, όπως χορήγηση προκαταβολών, κάλυψη πιστωτικού κινδύνου, έλεγχο φερεγγυότητας αγοραστών, λογιστική παρακολούθηση και είσπραξη των απαιτήσεων⁴.

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενό της τα προβλήματα που γεννώνται από τη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), με την οποία οι επιχειρήσεις- προμηθευτές ουσιαστικά εκχωρούν (πωλούν) την ευθύνη είσπραξης των επιχειρηματικών απαιτήσεων έναντι οφειλετών τους στην εταιρία factoring, όταν αυτές οι απαιτήσεις μεταξύ άλλων είναι και απαιτήσεις προερχόμενες από πιστωτικές κάρτες.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναπτυχθεί η λειτουργία στην Ελλάδα του θεσμού του factoring, που αναμφισβήτητα αποτελεί μια νέα μορφή συμβάσεως της σύγχρονης οικονομίας και ο οποίος πρωτοεμφανίστηκε στις ΗΠΑ, θα γίνει εκτενής αναφορά στις λειτουργίες που επιτελεί μια σύμβαση factoring καθώς και στα

¹ Βλ. **Τσιμπανούλη Δημήτρη**, Ένα νομοσχέδιο για την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring), ΝοB 38, 412.

² Credit card.

³ Η σύμβαση factoring, όπως και οι συμβάσεις leasing και forfaiting εντάσσονται στην κατηγορία των χρηματοδοτικών συμβάσεων. Βλ. σχετικά **Απ. Γεωργιάδη**, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, τόμος I, Αθήνα 2004, σελ. 28.

⁴ Βλέπε άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 1905/1990.

πλεονεκτήματα που προσφέρει η επιλογή του θεσμού από μια επιχείρηση και στη συνέχεια θα αναφερθούν και οι μορφές εμφάνισης του factoring στον ελληνικό χώρο και στην διεθνή συναλλακτική πρακτική.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει σύντομη αναφορά στην έννοια της σύμβασης πιστωτικής κάρτας ως μέσου πληρωμής και ως μέσου παροχής πιστώσεως και στη συνέχεια θα αναφερθεί η σχέση του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και του κατόχου της, η σχέση του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης με αυτόν επιχείρησης και τέλος η σχέση του κατόχου της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης.

Στο τρίτο τέλος κεφάλαιο, θα αναπτυχθούν οι περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, όταν οι εκχωρηθείσες στον πράκτορα απαιτήσεις προέρχονται από σύμβαση πιστωτικής κάρτας αλλά και οι αντίστοιχες ευθύνες που γεννώνται από την παθογένεια της σύμβασης factoring, όταν η τελευταία συνδυάζεται με απαιτήσεις από σύμβαση πιστωτικής κάρτας. Τα προβλήματα που προκύπτουν σε αυτήν την περίπτωση, του συνδυασμού δηλαδή δύο- τριμερών (τριγωνικών) συμβάσεων, όπως εξάλλου χαρακτηρίζονται τόσο η σύμβαση factoring όσο και η σύμβαση πιστωτικής κάρτας είναι πολύπλοκα και η επίλυσή τους δεν υπαγορεύεται από ειδικές διατάξεις αλλά από τον συνδυασμό κάποιων ειδικών διατάξεων με κοινές διατάξεις.

III. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας	
Α.Π.	Άρειος Πάγος	
Αρμεν.	Αρμενόπουλος (περιοδικό)	
Βλ.	Βλέπε	
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (περιοδικό)	
ΔΕΕΤ	Δελτίον Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών (περιοδικό)	
Δ/ΝΗ	Δικαιοσύνη (περιοδικό)	
Ενδεικτ.	ενδεικτικά	
Επ.	επόμενα	
Επιστ.	Επιστημονική	
Επετ.	Επετηρίδα	
ΕπισκΕμπΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου	
ΕρμΑΚ	Ερμηνεία Αστικού Δικαίου	
ΕΤραΕΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού, Αξιογραφικού και Χρηματιστηριακού Δικαίου (περιοδικό)	
ΕφΘεσ	Εφετείο Θεσσαλονίκης	
ΕιρΘεσ	Ειρηνοδικείο Θεσσαλονίκης	
κ.λ.π.	και λοιπά	
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (ν.δ. 958/1971, όπως ισχύει σήμερα)	
ν.	νόμος	
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)	
ό.π.	όπου παραπάνω	
παρ.	παράγραφος	
ΠΠΑ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών	
Πρκτ	παρακάτω	
Π.χ.	παραδείγματος χάριν	
σελ.	σελίδα	
τ.	τόμος	
τεύχ.	Τεύχος	
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση	
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης	

IV. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Factoring as a commercial, and especially as a banking activity, constitutes undeniably a new form of contract of the modern economy, and, recently, is increasingly growing. In Greece, factoring is regulated as provided by Law 1905/1990.

Factoring is not just a form of financing related to the seller's claims. The factor acquires the seller's claim by usually paying immediately the seller the maximum amount due follows up on its collection, and overall manages and undertakes its accounting follow-up.

At the same time, the factor collects information about the financial situation of the seller's clients and advises the seller on whether to grant and up to which limit a credit to the latter.

Today, the factoring business has expanded to great extent, since, quite often, service vendors or goods suppliers, in order to set themselves free of the responsibility of collecting their claims, for example receivables from credit cards, assign these claims to the factoring companies, and prefer to commit their time and resources exclusively to their business growth.

The present paper objective is to point out the problems occurring from the factoring contract, with which vendors actually assign (sell) the responsibility of collecting any claim the company might have from its debtors to the factoring company, including but not limited to credit card claims.

Contract freedom but also the tendency among banks as well as among companies to exploit the financially weakest consumers or even businessmen who buy goods or services can create problems, which are often quite challenging.

When in factoring contract the claims arise from a credit card contract, and the risk of difficulty or denial of payment by the debtor is entirely taken up by the factor, the latter does not have the right to claim a refund from the seller in case of debtor default; the factor only maintains the right to take legal action against the debtor in claiming his debt.

On the contrary, when in a factoring contract both parts have agreed that the credit risk, meaning the level of debtor insolvency, burdens the seller, the factor, in case of debtor default, has the right to claim a refund from the seller and additionally the seller is charged with the commissions and expenses of the factor.

But in case the factoring contract seller- assignor transfers to the debtor and owner of the credit card a faulty claim, he is responsible towards the factor as well as

the debtor, according to the Civil Law regulations. Moreover, in case the seller assigns a non-existent claim, he has responsibility under the Criminal Law.

It is evident from the above, that in case of a combination of two tripartite (triangular) contracts, which anyway characterizes the factoring contract as well as the credit card contract, problems that may occur are complicated and often- due to the lack of specific legal regulations- the law enforcer faces the difficult task of dealing with new matters created by modern trade practice.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. Προοίμιο

Το factoring, δηλαδή η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, αποτελεί εμπορική δραστηριότητα⁵ και δη τραπεζική εργασία⁶, η οποία αναπτύσσεται κατά τα τελευταία έτη με ολοένα και πιο γρήγορους ρυθμούς. Περιεχόμενο μιας συμβάσεως factoring, αποτελεί η εκχώρηση των απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα και η εξουσία του τελευταίου να τις εισπράττει και να τις αξιοποιεί ελεύθερα.

Ο προμηθευτής- συνήθως μικρομεσαία επιχείρηση, προκειμένου να ενισχύσει την ρευστότητά του, διαθέτει στον πράκτορα- εταιρεία factoring τις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις της έναντι των πελατών της, εκχωρώντας ουσιαστικά σε αυτόν την ευθύνη είσπραξης των επιχειρηματικών απαιτήσεων^{7, 8}.

Το factoring δεν είναι απλώς μία μορφή χρηματοδότησης έναντι των απαιτήσεων του προμηθευτή. Ο πράκτορας (factor) αποκτά την απαίτηση του προμηθευτή καταβάλλοντας συνήθως αμέσως το μέγιστο μέρος της αξίας της στην επιχείρηση του προμηθευτή, επιμελείται την είσπραξή της, γενικά την διαχειρίζεται και επωμίζεται την λογιστική της παρακολούθηση. Συγχρόνως συλλέγει πληροφορίες σχετικά με την οικονομική κατάσταση των πελατών του προμηθευτή και δίνει συμβουλές στον προμηθευτή για την παροχή και το ύψος της πιστώσεως προς τους τελευταίους.

Σύμφωνα με τα παραπάνω το factoring αποτελεί μια νέα μορφή συμβάσεως της σύγχρονης οικονομίας και ένα δυναμικό χρηματοπιστωτικό εργαλείο, το θεσμικό πλαίσιο του οποίου τέθηκε από τον έλληνα νομοθέτη με τον ν. 1905/1990⁹ για τις

⁵ Ενυπάρχει το στοιχείο της διαμεσολάβησης.

⁶ Βλ. άρθρο 24 παρ. 1 περ. β ν. 2076/1992, όπως η διάταξη αυτή προσδιόρισε τη διάταξη του άρθρου 2 β.δ. της 2/14 Μαΐου 1835 «περί αρμοδιότητας των εμποροδικείων». Οι τραπεζικές εργασίες, ως πρωτότυπες εμπορικές δραστηριότητες, προσδίδουν την εμπορική ιδιότητα σε αυτόν που τις μετέρχεται (άρθρο 1 ΕΝ). Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων περιέχεται στον κατάλογο των τραπεζικών εργασιών του άρθρου 24 του ν. 2076/1992.

⁷ Τιμολόγια, επιταγές, συναλλαγματικές, απαιτήσεις από πιστωτικές κάρτες, κ.λ.π.

⁸ Η εκχώρηση διέπεται από τις διατάξεις των Α.Κ. 455 επ. στον βαθμό που ο ν. 1905/1990 ως ειδικός νόμος δεν περιέχει διαφορετική ρύθμιση.

⁹ Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε με τον ν. 2367/1995 (βλ. και Π.Δ.Τ.Ε. 2168/93, όπως τροποποιήθηκε με την ΕΝΠΘ 100/01 και την ΠΔΤΕ 2471/2001).

συμβάσεις factoring και forfaiting¹⁰. Ωστόσο, στη νομική πράξη γεννιούνται ποικίλα νομικά προβλήματα¹¹, καθ' όσον η νέα αυτή μορφή συμβάσεως δημιουργεί ποικίλες ενοχές, η επίλυση δε των προβλημάτων που δημιουργούν οι ενοχές αυτές εναπόκειται στα δικαστήρια.

¹⁰ Αξιοσημείωτο ωστόσο είναι ότι η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων διαμορφώθηκε πρώτα εμπειρικά στην πράξη με την αλματώδη πρόοδο της οικονομίας και τη διεύρυνση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών.

¹¹ Όπως για παράδειγμα το ζήτημα της ανώμαλης εξέλιξης της συμβάσεως factoring, για το οποίο δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στο νόμο.

B. Η έννοια του factoring

Το factoring είναι μια σύμβαση μεταξύ ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, που είναι είτε τράπεζα είτε ειδική ανώνυμη εταιρεία¹², συνήθως θυγατρική τράπεζας, και μιας επιχείρησης- εμπορικής εταιρείας ή και φυσικού προσώπου- που ασχολείται κατ' επάγγελμα με την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών. Πρόκειται για νέο χρηματοδοτικό μηχανισμό, με τον οποίο επιδιώκεται σκοπός χρηματοδοτικός ή διαχειριστικός ή ασφαλιστικός (εγγυητικός), σωρευτικά ή διαζευκτικά, με αντίστοιχες λειτουργίες¹³.

Ο ορισμός που δίδεται στον ελληνικό νόμο για το factoring, δηλαδή το ν. 1905/1990, δεν διαφέρει σημαντικά από εκείνον της παραγράφου 2 του άρθρου 1 της συμβάσεως για το διεθνές factoring που υιοθετήθηκε στη διεθνή συνδιάσκεψη της Ottawa. Ο ν. 1905/1990 προέκυψε εξάλλου από τις ανάγκες των διεθνών συναλλαγών αλλά και την αναγνώριση από τον επιχειρηματικό κόσμο στην Ελλάδα των ωφελειών, που προσφέρει ο θεσμός του factoring.

Μια εταιρεία ή τράπεζα factoring αγοράζει το μεγαλύτερο μέρος των απαιτήσεων του πελάτη- πωλητή (επιχείρηση), που εκχωρούνται σε αυτή και προέρχονται από την επί πιστώσει πώληση εμπορευμάτων ή την παροχή υπηρεσιών, προσφέροντας μια δέσμη υπηρεσιών όπως χορήγηση προκαταβολών, κάλυψη πιστωτικού κινδύνου, έλεγχο φερεγγυότητας αγοραστών, λογιστική παρακολούθηση και είσπραξη απαιτήσεων.

¹² Για την σύσταση της ειδικής ανώνυμης εταιρείας factoring απαιτείται ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Αντίστοιχη άδεια απαιτείται και για την μετατροπή υπάρχουσας εταιρείας σε ανώνυμη εταιρία με αποκλειστικό σκοπό την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων ή ακόμη για την εγκατάσταση και λειτουργία στην Ελλάδα αλλοδαπών εταιριών factoring. Οι αλλοδαπές εταιρίες βέβαια δεν απαιτείται να είναι ανώνυμες εταιρίες ούτε απαιτείται να έχουν αποκλειστικό σκοπό την διενέργεια εργασιών factoring. Βλ. **Γ.Ε.Βελέντζα**, Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών Συμβάσεων (Εργασιών), 3^η έκδοση, σελ. 1111 επ. Εξυπακούεται ότι για τη σύσταση εταιριών factoring πρέπει να συντρέχουν και όλες οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από το νόμο για σύσταση οποιασδήποτε ανώνυμης εταιρείας, βλ. σχετικά υποσημείωση 60 σε **Πηνελόπη Αγαλλοπούλου**, Βασικές Έννοιες Αστικού Δικαίου, 2003, σελ. 380.

¹³ Βλ. ενδεικτικά υπ' αριθμ. Εφ Αθ 346/2002, ΕπισκΕμπΔ 2002, σελ. 1069.

Γ. Προέλευση και εξέλιξη του θεσμού του factoring

Η σύμβαση factoring με τη σύγχρονη μορφή του εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις Η.Π.Α. περί τα τέλη του 19^{ου} αιώνα¹⁴ και μεταφέρθηκε στη Δυτική Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του '50¹⁵.

Σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε αντίθεση με την Ελλάδα, η σύμβαση factoring δεν έχει αποτελέσει ακόμη και μέχρι σήμερα αντικείμενο ρύθμισης κάποιου ειδικού νόμου, ενώ η νομολογιακή αντιμετώπιση των διαφόρων ζητημάτων που αναφύονται, ελλείψει ειδικής νομοθετικής ρύθμισης στηρίζεται στους γενικούς κανόνες του αστικού και του εμπορικού δικαίου.

Στην Ελλάδα η εισαγωγή του θεσμού του factoring ήταν αποτέλεσμα των οικονομικών και επιχειρηματικών δεδομένων, που οι ίδιες οι συναλλαγές δημιούργησαν¹⁶. Η εξέλιξη εξάλλου του θεσμού αυτού ήταν αποτέλεσμα όχι μόνο της καθιερωμένης διεθνούς πρακτικής αλλά και της επιρροής διαφόρων οικονομικών στοιχείων καθώς και μιας γενικότερης πίεσης των ελληνικών τραπεζών προς την Τράπεζα της Ελλάδος για την καθιέρωση ενός γενικού πλαισίου διενέργειας πράξεων factoring¹⁷.

Έπειτα από μια σειρά συζητήσεων στα πλαίσια της δραστηριότητας της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, την έκδοση πράξεων του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος¹⁸ καθώς και τη δημοσίευση στον οικονομικό τύπο άρθρων σχετικών με τον

¹⁴ Πριν αναγνωριστεί με νόμο στις Η.Π.Α. ως νόμιμη τραπεζική εταιρία ήδη πολλές εταιρίες αλλά και τράπεζες παρείχαν στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους υπηρεσίες factoring. Οι αμερικανοί factors μάλιστα επέκτειναν τις δραστηριότητές τους σε όλους του κλάδους της βιομηχανίας των καταναλωτικών αγαθών, βλ. **Bette K**, Das Factoring- geschäft, 1973, σελ. 1973.

¹⁵ Βλ. μεταξύ άλλων **Βάθη Β.**, Η σύμβαση factoring, 1995.

¹⁶ Γι' αυτόν τον λόγο εξάλλου ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας υπερτονίζει την οικονομική σημασία του θεσμού του factoring.

¹⁷ Σημειωτέον ότι η Τράπεζα της Ελλάδος είχε χαρακτηρίσει αρχικά το factoring ως «ανάδοχο είσπραξη εμπορευματικών απαιτήσεων» και η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών ως «ανάληψη απαιτήσεων τρίτων». Κατά την παλιά άποψη του Απ. Γεωργιάδη πρόκειται για «χρηματοδοτική ανάληψη απαιτήσεων» και «παραγγελιοδοχική πίστωση» κατά τον Ζαχάρωφ.

¹⁸ Πρόκειται για α) την υπ' αριθμόν 959/10.3.1987 πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας (στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που του χορηγήθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 1266/1982) με θέμα τη διενέργεια από τις εμπορικές τράπεζες και θυγατρικές του εταιρίες πράξεων αναδόχου είσπραξης εμπορευματικών απαιτήσεων ελλήνων εξαγωγέων, β)

θεσμό του factoring, το Υπουργείο Εμπορίου προχώρησε στην κατάρτιση του νομοσχεδίου για την καθιέρωση του θεσμού του factoring¹⁹, το οποίο στη συνέχεια αποτέλεσε τον ν. 1905/1990²⁰. Ο νόμος αυτός ουσιαστικά καθιέρωσε τον γενικό όρο «πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων», αφήνοντας στους συμβαλλόμενους τον καθορισμό του ειδικότερου περιεχομένου της συμβάσεως πρακτορείας²¹.

Σήμερα η δράση των εταιρειών factoring έχει επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό, αφού συχνά εταιρείες προμήθειας αγαθών ή υπηρεσιών θέλοντας να απαλλαγούν οι ίδιες από την ευθύνη είσπραξης των επιχειρηματικών τους απαιτήσεων, για παράδειγμα των απαιτήσεων τους από πιστωτικές κάρτες, εκχωρούν τις απαιτήσεις τους αυτές στις εταιρείες factoring, προκειμένου να ασχοληθούν αποκλειστικά με την αύξηση της επιχειρηματικής τους δράσης.

Η ανάγκη αυτή των εμπορικών εταιρειών για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητάς τους ευνόησε όμως και την δημιουργία των λεγόμενων «εταιρειών είσπραξης χρεών»²², η νομιμότητα και δράση των οποίων διερευνάται το τελευταίο χρονικό διάστημα από την Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή, τον Συνήγορο του Καταναλωτή. Οι εν λόγω εταιρείες ως αποκλειστικά κερδοσκοπικές εταιρείες, ακολουθούν παράνομες μεθόδους είσπραξης των απαιτήσεων προμηθευτών κατά των πελατών τους. Η δράση που αναπτύσσουν οι παραπάνω εταιρείες δεν έχει καμία σχέση με τις καθ' όλα νόμιμες συμβάσεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, αφού οι εφαρμοζόμενες από τις εισπρακτικές εταιρείες μέθοδοι είσπραξης²³, συχνά στοιχειοθετούν παράβαση των αρχών της ευπρέπειας και του σεβασμού της προσωπικότητας των οφειλετών.

την υπ' αριθμόν 1117/30.7.1987 (συμπληρωματική της ως άνω πράξης) πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και γ) την υπ' αριθμόν 399/30.8.1988 πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας που ρύθμισε θέματα καταβολής αμοιβών ή προμηθειών σε συνάλλαγμα σε αλλοδαπές επιχειρήσεις, που αναλαμβάνουν τη διενέργεια πράξεων factoring για λογαριασμό ελληνικών επιχειρήσεων.

¹⁹ Τον Αύγουστο του 1990. Το νομοσχέδιο αυτό διορθώθηκε, συμπληρώθηκε και ψηφίστηκε τελικά από τη Βουλή τον Οκτώβρη του 1990.

²⁰ ΦΕΚ 147/15.11.1990.

²¹ Αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων.

²² Οι οποίες δεν αποτελούν εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων του ν. 1905/1990.

²³ Τέτοιες μέθοδοι σύμφωνα με τις καταγγελίες που έχουν βρεθεί στο μικροσκόπιο του Συνηγόρου του Καταναλωτή είναι η άσκηση διαρκούς ψυχολογικής πίεσης όχι μόνο κατά του οφειλέτη ατομικά, αλλά και η διεύρυνση της πίεσης και στους οικείους του οφειλέτη. Συνήθης είναι η τακτική της όχλησης του οφειλέτη στον κοινωνικό ή επαγγελματικό του χώρο,

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ FACTORING

1.1. Factoring: Μια νέα μορφή συμβάσεως της σύγχρονης οικονομίας

Ο πιστωτικός κίνδυνος όπως και οι αδυναμίες εξασφάλισης ρευστότητας είναι μερικά από τα πιο σημαντικά προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σήμερα. Οι εταιρείες factoring, αφού αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα των οφειλετών της κάθε επιχείρησης, παρέχουν μια δέσμη υπηρεσιών, προεξοφλούν²⁴ άμεσα το προσυμφωνηθέν ποσοστό της αξίας των απαιτήσεων, όπως για παράδειγμα απαιτήσεων που προέρχονται από τιμολόγια, πιστωτικές κάρτες κ.λ.π., με αποτέλεσμα να βελτιώνεται άμεσα η ρευστότητα της επιχείρησης.

Παράλληλα οι εταιρείες factoring, διαχειρίζονται τον λογαριασμό των πελατών της επιχείρησης, επιτυγχάνοντας την περιοδική ενημέρωση της εταιρείας για το σύνολο των κινήσεων των οφειλετών της με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο, με αποτέλεσμα να μειώνεται το λειτουργικό κόστος διαχείρισης των απαιτήσεων.

Η σύμβαση factoring καταρτίζεται συνήθως ως σύμβαση προσχώρησης, δηλαδή βάσει κάποιου προσυνταγμένου εντύπου ή με προδιατυπωμένους γενικούς όρους συναλλαγών²⁵. Σε πολλές περιπτώσεις πρόκειται για μια σύμβαση, όπου ο αντισυμβαλλόμενος της εταιρείας factor, ο προμηθευτής, είναι εμφανώς οικονομικά ασθενέστερος²⁶ και ο πράκτορας προεξοφλεί τις απαιτήσεις του, λειτουργώντας στην πραγματικότητα ως ενδιάμεσος χρηματοδότης. Μεταξύ του πράκτορα, του κατά

προκειμένου η δημοσιοποίηση της οφειλής του εν μέσω φίλων, γνωστών και συναδέλφων να λειτουργήσει ως μοχλό πίεσης και χειραγώγησης της συμπεριφοράς του. Συνήθως οι υπάλληλοι των εισπρακτικών εταιρειών προχωρούν σε τηλεφωνικές οχλήσεις των καταναλωτών χωρίς να δηλώνουν την πραγματική επαγγελματική τους ταυτότητα, αλλά υποδουμένοι υπαλλήλους τραπεζών. Ορισμένες φορές, οι εισπρακτικές εταιρείες πιέζουν για είσπραξη χρεών ακόμη και σε περιπτώσεις παράνομων ή απλώς εσφαλμένων και καταχρηστικών ρητρών, ενώ συχνά οι εταιρείες αυτές γίνονται λήπτες προσωπικών δεδομένων των οφειλετών χωρίς να έχουν έννομο συμφέρον.

²⁴ Εξαιτίας της προεξόφλησης των απαιτήσεων η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων εντάσσεται στην κατηγορία των πιστωτικών συμβάσεων.

²⁵ Βλ. **Γεωργιάδη Απ.**, Νέες Μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, Τέταρτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 25 ή και του ίδιου, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, Αθήνα 2001, σελ. 361 επ.

²⁶ Το factoring αποτελεί εξάλλου ένα δυναμικό χρηματοπιστωτικό εργαλείο, που απευθύνεται ωστόσο κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν είναι οικονομικά εύρωστες.

κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών και του πελάτη του προμηθευτή δημιουργείται μια τριγωνική συμβατική σχέση.

Σύμφωνα άλλωστε με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 1905/1990 «για την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων», η σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ ενός κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών και ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, ο οποίος αναλαμβάνει να παρέχει στον προμηθευτή, για το διάστημα που συμφωνείται²⁷ έναντι αμοιβής, υπηρεσίες σχετικές με την παρακολούθηση και είσπραξη μιας ή μέρους ή του συνόλου των απαιτήσεων του προμηθευτή, ιδίως από συμβάσεις πώλησης αγαθών, παροχής υπηρεσιών σε τρίτους ή εκτέλεση έργων.

Το έγγραφο μιας συμβάσεως factoring μπορεί να είναι ιδιωτικό ή δημόσιο. Ο έγγραφος τύπος είναι συστατικό στοιχείο της σύμβασης και η μη τήρηση του συνεπάγεται ακυρότητά της.

Περιεχόμενο της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων αποτελεί ιδίως η εκχώρηση απαιτήσεων στον πράκτορα με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, η εξουσιοδότηση για την είσπραξή τους, η χρηματοδότηση του προμηθευτή με προεξόφληση των απαιτήσεων, η λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων, η διαχείρισή τους και η ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή.

Η σύμβαση πρακτορείας είναι δεσμευτική τόσο για τον προμηθευτή όσο και για τον πράκτορα, αφού ο μεν προμηθευτής αναλαμβάνει την υποχρέωση και μεταβιβάζει τις απαιτήσεις του έναντι τρίτων, ο δε πράκτορας υποχρεούται να προεξοφλήσει αυτές τις απαιτήσεις.

²⁷ Η σύμβαση factoring αποτελεί διαρκή σύμβαση. Η διάρκεια της σύμβασης εξυπηρετεί τον οικονομικό σκοπό της σύμβασης, τα συμφέροντα του προμηθευτή και του πράκτορα, δεδομένου μάλιστα ότι ο πράκτορας επιβαρύνεται οικονομικά αναλαμβάνοντας τον κίνδυνο του προμηθευτή, με αποτέλεσμα να ωφελείται από την σύμβαση, μόνο αν αυτή έχει ικανή χρονική διάρκεια. Άλλωστε με τη διάρκεια της σύμβασης δημιουργείται και μία ιδιαίτερη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών.

1.2. Οι λειτουργίες του factoring

Με τη σύμβαση factoring επιτελούνται σωρευτικά ή διαζευκτικά τρεις λειτουργίες: η χρηματοδοτική, η ασφαλιστική και η διαχειριστική λειτουργία. Οι λειτουργίες αυτές του factoring, οι οποίες είναι ισότιμες μεταξύ τους αναλύονται αμέσως παρακάτω:

1.2.1. Η χρηματοδοτική λειτουργία

Με την εκχώρηση στα πλαίσια του factoring ο προμηθευτής λαμβάνει χρηματικό αντάλλαγμα από τον πράκτορα αντίστοιχα με το μέγεθος της απαίτησης που του εκχωρεί, δηλαδή ο προμηθευτής μεταβιβάζει στον πράκτορα μια απαίτηση έναντι τιμήματος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να τυγχάνουν εφαρμογής όχι μόνο οι διατάξεις περί εκχωρήσεως αλλά και οι διατάξεις περί πωλήσεως και ως εκ τούτου ο προμηθευτής έχει την υποχρέωση να μεταβιβάσει στον πράκτορα την απαίτηση απαλλαγμένη από νομικά ελαττώματα²⁸. Κατ' άλλη, τέλος, όχι όμως επικρατούσα άποψη, για κάθε απαίτηση που εκχωρείται από τον προμηθευτή στον πράκτορα συνάπτεται δάνειο.

Η χρηματοδοτική λειτουργία του factoring συντελείται με την καταβολή του «τιμήματος» από τον πράκτορα στον προμηθευτή, δηλαδή με την προκαταβολή της αξίας της απαιτήσεως και την αντίστοιχη εκχώρησή της από τον προμηθευτή στον πράκτορα. Από την αξία της απαιτήσεως εκπίπτει το ποσό που συμφωνείται ως προμήθεια του πράκτορα για την ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη, ενώ λαμβάνονται υπόψη τα διάφορα βάρη, οι κίνδυνοι και τα έξοδα, που αναλαμβάνει ο πράκτορας.

Συνήθης στη σύμβαση factoring είναι η τήρηση ενός συμψηφιστικού λογαριασμού εκ μέρους του πράκτορα, ο οποίος εξυπηρετεί τις δοσοληψίες μεταξύ πράκτορα και προμηθευτή και τον συμψηφισμό των αμοιβαίων απαιτήσεών τους. Ο

²⁸ Νομικά ελαττώματα είναι οι ενστάσεις που μπορούν να προβληθούν κατά του πράκτορα κατά τις διατάξεις περί εκχωρήσεως. Η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του προμηθευτή παρέχει στον πράκτορα τα δικαιώματα που προβλέπονται στις διατάξεις περί αμφοτεροβαρών συμβάσεων υπέρ του δανειστή. Σύμφωνα με αυτές, μπορεί να ζητήσει εκπλήρωση ή να καταστήσει τον προμηθευτή υπεrhήμερο, με τις συνέπειες των άρθρων 383 επ. ΑΚ, ή σε περίπτωση αδυναμίας αρχικής ή επιγενόμενης, να ασκήσει τα δικαιώματα των άρθρων 380 επ., ενώ επί αρχικής αδυναμίας η ευθύνη του προμηθευτή είναι αντικειμενική, ανεξάρτητη δηλαδή από τη γνώση ή άγνοια από αμέλεια της αδυναμίας.

συμψηφιστικός λογαριασμός αποτελεί στην πραγματικότητα την λογιστική απεικόνιση των αμοιβαίων απαιτήσεων του πράκτορα και του προμηθευτή.

Δεδομένου ότι το κεφάλαιο κίνησης μιας προμηθεύτριας εταιρίας εξαντλείται πολύ γρήγορα με την πίστωση που αυτή παρέχει στους πελάτες της, με την επιλογή του θεσμού του factoring από την εταιρία αυτή, το κεφάλαιο κίνησης όχι μόνο δεν μειώνεται αλλά αντιθέτως αυξάνεται, ενώ παράλληλα βελτιώνεται και η εικόνα του ισολογισμού της προμηθεύτριας εταιρίας, αφού ο factor καταβάλλει την αξία των απαιτήσεων της, η καταβολή δε αυτή καταγράφεται ως στοιχείο του ενεργητικού της επιχείρησης²⁹.

Σε αντίθετη περίπτωση που η προμηθεύτρια εταιρία θα χρηματοδοτούνταν από μια τράπεζα³⁰, τα χρήματα που θα έπαιρνε θα εμφανίζονταν στο παθητικό ως οφειλή προς την τράπεζα³¹. Πέραν τούτου, ενώ η τραπεζική χρηματοδότηση στηρίζεται κυρίως στην οικονομική κατάσταση της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης, ο πράκτορας στηρίζεται κυρίως στην φερεγγυότητα των πελατών της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης. Επομένως ο πράκτορας μπορεί να προσφέρει χρηματοδότηση και σε επιχειρήσεις, οι οποίες δεν θα χρηματοδοτούνταν από μια τράπεζα³².

1.2.2. Η ασφαλιστική λειτουργία

Η ασφαλιστική λειτουργία του factoring έγκειται στην ανάληψη από τον πράκτορα του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη αναφορικά με τις απαιτήσεις που έχουν εκχωρηθεί στον πράκτορα από τον προμηθευτή. Αφερεγγυος είναι εκείνος ο οφειλέτης, ο οποίος αρνείται χωρίς επίκληση κάποιου ιδιαίτερου λόγου να πληρώσει τον πράκτορα-εκδοχέα καθώς και εκείνος, ο οποίος βρίσκεται σε κατάσταση πραγματικής ανεπάρκειας της περιουσίας του ή νομικής αδυναμίας προς εξόφληση του χρέους.

Όπως θα αναφερθεί ειδικότερα παρακάτω, στη θεωρία ο κίνδυνος αφερεγγυότητας αναλαμβάνεται στο γνήσιο factoring από τον πράκτορα, ενώ στο νόθο (μη γνήσιο) factoring από τον προμηθευτή, στην πράξη βέβαια είναι δυνατόν κατά την υπογραφή μιας σύμβασης factoring να ορίζεται ότι για κάποιες απαιτήσεις

²⁹ Προμηθεύτριας.

³⁰ Π.χ. με προεξόφληση αξιογράφων.

³¹ Βλ. **Γεωργιάδη Απ.**, Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, ό.π., σελ. 120.

³² Βλ. **Βασιλείου Δημ.**, ό.π, σελ. 89.

τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του οφειλέτη φέρει ο πράκτορας, ενώ για άλλες απαιτήσεις τον κίνδυνο φέρει ο ίδιος ο προμηθευτής.

Σύμφωνα πάντως με την διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του ν. 1905/1990 ο προμηθευτής³³ ευθύνεται για την ύπαρξη και το ύψος των απαιτήσεων³⁴, η δε ευθύνη του αυτή προσδιορίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 516, 382 και 383 Α.Κ.

Επί συνδρομής ευθύνης του προμηθευτή για μη ύπαρξη της απαιτήσεως ή ευθύνης του αναφορικά με το ύψος της απαιτήσεως, ο πράκτορας- εκδοχέας δικαιούται να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή- εκχωρητή με βάση τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού των άρθρων 904 επ. Α.Κ.³⁵.

Το ζήτημα βέβαια που εύλογα μπορεί να τεθεί είναι ποιο είναι το χρονικό εκείνο σημείο μέχρι το οποίο συντρέχει η ευθύνη του προμηθευτή. Στην πράξη αυτό που συμφωνείται στις συμβάσεις factoring³⁶ είναι η ευθύνη του προμηθευτή μέχρι οι εκχωρούμενες απαιτήσεις να καταστούν ληξιπρόθεσμες. Η αιτιολογημένη όμως άρνηση πληρωμής εκ μέρους του οφειλέτη και η αδυναμία ανταπόδειξης του προμηθευτή αναφορικά με την ύπαρξη ή το ύψος της απαίτησης δικαιολογεί την άσκηση του αναγωγικού δικαιώματος του πράκτορα κατά του προμηθευτή³⁷.

Συχνή είναι και η παροχή εμπράγματης ασφάλειας από τον προμηθευτή στον πράκτορα, κατόπιν σχετικής απαιτήσεως του τελευταίου για την εξασφάλιση του αναγωγικού του δικαιώματος.

Με την αξιολόγηση από τον πράκτορα της πιστοληπτικής ικανότητας των οφειλετών της επιχείρησης του προμηθευτή επιτυγχάνεται η μείωση του κινδύνου αναφορικά με τις επισφαλείς απαιτήσεις.

Η προμηθεύτρια εταιρεία, εφόσον τον πιστωτικό κίνδυνο τον έχει αναλάβει η εταιρεία factor, έχει τη δυνατότητα να πωλεί και σε πελάτες για των οποίων τη

³³ Ως εκχωρητής.

³⁴ Εγγυάται για την ύπαρξη της απαίτησης και για την ανυπαρξία ενστάσεων του οφειλέτη εξαιτίας ελαττωμάτων της.

³⁵ Τυχόν δε όρος «χωρίς δικαίωμα αναγωγής» χωρίς εξειδίκευση στη σύμβαση factoring είναι άκυρος ως καταχρηστικός.

³⁶ Καθόσον έτσι εξυπηρετούνται τα συμφέροντα του πράκτορα, με αποτέλεσμα να είναι συνήθης ο όρος της ευθύνης του προμηθευτή αναφορικά με την ύπαρξη και το ύψος της απαιτήσεως, μέχρι το ληξιπρόθεσμο της απαιτήσεως.

³⁷ Στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας θα αναπτυχθούν οι περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης factoring, όταν οι απαιτήσεις προέρχονται από πιστωτική κάρτα και θα γίνει σχετική αναφορά στις διατάξεις του αστικού και εμπορικού δικαίου, οι οποίες τυγχάνουν εφαρμογής.

συνέπεια δεν είναι βέβαιη³⁸, ενώ με την αξιολόγηση από τον πράκτορα της πιστοληπτικής ικανότητας των υφιστάμενων και νέων αγοραστών της προμηθεύτριας εταιρείας επιτυγχάνεται και η εξυγίανση του πελατολογίου της.

1.2.3. Η διαχειριστική λειτουργία

Στη διαχειριστική λειτουργία του factoring περιλαμβάνεται η λογιστική και η νομική παρακολούθηση και η είσπραξη των απαιτήσεων εκ μέρους του πράκτορα. Στο γνήσιο factoring υφίσταται υποχρέωση του πράκτορα να διαχειρίζεται τις απαιτήσεις του προμηθευτή στο όνομά του και για δικό του λογαριασμό, καθ' όσον οι απαιτήσεις αυτές εμφανίζονται ως στοιχείο του ενεργητικού του ισολογισμού της επιχείρησης του πράκτορα³⁹ και ως τούτου αφορούν τα οικονομικά συμφέροντα του πράκτορα.

Με την διαχείριση του λογαριασμού πελατών της προμηθεύτριας εταιρείας ο πράκτορας επιτυγχάνει την περιοδική ενημέρωσή της για το σύνολο των κινήσεων των οφειλετών της με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο, με κύριο επακόλουθο τη μείωση του λειτουργικού κόστους διαχείρισης των απαιτήσεών της. Το factoring παρέχοντας ολοκληρωμένες διαχειριστικές «υπηρεσίες» σε μικρομεσαίες ιδίως επιχειρήσεις με βάση απαιτήσεις κατά πελατών τους, τις αφήνει απερίσπαστες ή, απλώς, τις διευκολύνει στο κύριο έργο τους, εκείνο δηλαδή της παραγωγής και διάθεσης των αγαθών και υπηρεσιών τους⁴⁰.

Η συνακόλουθη απαλλαγή της προμηθεύτριας εταιρείας από την λογιστική παρακολούθηση των απαιτήσεών της και την είσπραξη τους από δύστροπους οφειλέτες, έχει ως αποτέλεσμα την διατήρηση καλών σχέσεων με αυτούς και την αύξηση του τζίρου της.

³⁸ Βλ. **Βάθη Βασίλη**, ό.π., σελ. 16.

³⁹ Ενώ πριν την σύμβαση και την εκχώρηση τους από τον προμηθευτή στον πράκτορα οι απαιτήσεις εμφανίζονταν ως στοιχείο του ενεργητικού του ισολογισμού του προμηθευτή. Από την υπογραφή της συμβάσεως γνήσιου factoring οι απαιτήσεις του πράκτορα έναντι των οφειλετών του προμηθευτή καταχωρούνται υποχρεωτικά από αυτόν στα εμπορικά του βιβλία.

⁴⁰ Βλ. **Θεμελή Χρ.**, Προς ένα νέο φαινόμενο συναλλαγών, το factoring, Αρμεν. (Επιστ. Επετ.) 1985, σελ. 154.

1.4. Τα είδη του factoring στην χώρα μας και στη διεθνή συναλλακτική πρακτική

Το factoring εμφανίζεται στην πράξη με διάφορες μορφές και παραλλαγές, εξαιτίας του γεγονότος ότι τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο δεν υπάρχει κάποιο αυστηρό νομοθέτημα, που να διαμορφώνει το ακριβές περιεχόμενό του. Επιπλέον η εφευρετικότητα των συναλλασσομένων, η ευκαμψία του θεσμού και η ελευθερία των συμβάσεων επιτρέπουν την εμφάνιση του θεσμού με διάφορες παραλλαγές. Ακόμη και ο ν. 1905/1990 δεν οριοθετεί την έννοια της σύμβασης factoring και τα ειδικότερα στοιχεία που την απαρτίζουν, αλλά παραθέτει ενδεικτικά κάποια χαρακτηριστικά της.

Στην εγχώρια και διεθνή αγορά το factoring μπορεί να λάβει την μορφή του γνήσιου factoring (χωρίς δικαίωμα αναγωγής) ή του νόθου factoring (με δικαίωμα αναγωγής)⁴¹. Περαιτέρω, το factoring μπορεί να απευθύνεται σε επιχειρήσεις που συναλλάσσονται εμπορικά με το εξωτερικό (διεθνές επιχειρηματικό factoring)⁴² ή να αφορά σε εμπορικές επιχειρήσεις καταναλωτικών αγαθών ή παροχής υπηρεσιών σε ιδιώτες, οι οποίες θέλουν να προσφέρουν ένα διαφορετικό τρόπο μακροπρόθεσμης πίστωσης στους πελάτες τους, πέραν των καταναλωτικών δανείων, πιστωτικών καρτών και συναλλαγματικών (καταναλωτικό factoring)⁴³.

⁴¹ Η σημαντικότερη διάκριση της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων είναι σε γνήσια και μη γνήσια, βλέπε σχετικά **Αγαλλοπούλου Πηνελόπη**, σελ. 382.

⁴² Σε αντίθεση με τη συνήθη περίπτωση, όπου τόσο ο προμηθευτής όσο και ο οφειλέτης του είναι εγκατεστημένοι στην χώρα στην οποία αναπτύσσει τη δραστηριότητά του ο πράκτορας, στο διεθνές factoring, οι απαιτήσεις προέρχονται από εξαγωγές αγαθών ή παροχή υπηρεσιών σε χώρα διαφορετική από εκείνη στην οποία είναι εγκατεστημένοι και ασκούν την δραστηριότητά τους ο προμηθευτής και ο πράκτορας. Βλ. μεταξύ άλλων **Γεωργιάδη Απ.**, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, Αθήνα 2001, σελ. 360.

⁴³ Στο καταναλωτικό factoring οι οφειλέτες του προμηθευτή δεν μπορεί να είναι επιτηδευματίες αλλά μόνο καταναλωτές. Άλλα είδη factoring είναι το καταληκτικό και το νέο factoring. Στο καταληκτικό factoring ο πράκτορας αναλαμβάνει να διαχειρίζεται μεν τις απαιτήσεις και να παρέχει ασφάλεια στο προμηθευτή επί μη πληρωμής, καταβάλλει όμως την αξία των απαιτήσεων κατά τη λήξη τους, ώστε να μην συντελείται χρηματοδότηση του προμηθευτή. Στο νέο factoring ο πράκτορας αναλαμβάνει την προεξόφληση των απαιτήσεων και τον κίνδυνο της μη πληρωμής τους, αφήνει όμως την διαχείρισή των απαιτήσεων στον προμηθευτή. Βλ. **Σπ. Ψυχομάνη**, Οι Τράπεζες και η εποπτεία τους (Δίκαιο του Τραπεζικού συστήματος), 2006, σελ. 161, ή του ιδίου, Το Factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, σελ. 47 επ.

Άλλωστε, σήμερα οι επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να επεκτείνουν την επιχειρηματικότητά τους και τον κύκλο εργασιών τους αλλά και να αυξήσουν το πελατολόγιό τους, συχνά επιλέγουν τον θεσμό της πρακτορείας των επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων σε συνδυασμό μάλιστα με προεξόφληση των απαιτήσεών τους, που τους παρέχεται είτε μέσω συμβάσεως καταναλωτικού δανείου είτε μέσω συμβάσεως πιστωτικών καρτών, αφού κατά αυτόν τον τρόπο προσεγγίζουν περισσότερους αγοραστές αγαθών ή υπηρεσιών, ενώ παράλληλα με την εκχώρηση των απαιτήσεών τους στον πράκτορα λαμβάνουν άμεση χρηματοδότηση.

Αμέσως παρακάτω παρατίθενται οι μορφές, με τις οποίες μπορεί να εμφανίζεται μια σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

1.3.1. Εμφανές και αφανές factoring

Κριτήριο αυτής της διάκρισης είναι η γνώση ή αντίστοιχα η άγνοια του τρίτου οφειλέτη περί της ύπαρξης της συμβάσεως factoring μεταξύ του προμηθευτή και του πράκτορα.

1.3.1.1. Εμφανές factoring⁴⁴

Στο εμφανές factoring ο οφειλέτης λαμβάνει γνώση της σύναψης της σύμβασης μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή με την γνωστοποίησή της σε αυτόν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο οφειλέτης να ελευθερώνεται μόνο αν καταβάλει στον πράκτορα κατόπιν της άνω σχετικής αναγγελίας.

Την απροθυμία των προμηθευτών κατά τα πρώτα έτη εμφάνισης του θεσμού του factoring αναφορικά με την σύναψη εμφανών συμβάσεων, διαδέχθηκε η τάση των περισσότερων πρακτόρων να επιδιώκουν την σύναψη εμφανών συμβάσεων, υπό τον φόβο κυρίως της μη καταβολής σε αυτούς των ποσών των απαιτήσεων, που εισπράττουν οι προμηθευτές από τους οφειλέτες τους.

Ο νόμος περί πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων αναφέρεται στο εμφανές factoring, χωρίς να αποκλείει όμως και την περίπτωση ύπαρξης αφανούς συμβάσεως factoring⁴⁵.

⁴⁴ Στην βιβλιογραφία αναφέρεται ακόμη και ως ανοικτό ή γνωστοποιούμενο factoring.

⁴⁵ Από την διάταξη του άρθρου 2 παρ. 4 του νόμου 1905/1990 όπου ορίζεται ότι «η παροχή του οφειλέτη προς τον πράκτορα πριν από την αναγγελία ελευθερώνει τον οφειλέτη έναντι του προμηθευτή», συνάγεται ότι ο πράκτορας εισπράττει εγκύρως την απαίτηση από τον

1.3.1.2. Αφανές factoring⁴⁶

Η μορφή αυτή του factoring δεν είναι συνήθης πλέον στην πράξη, αφού δεν υφίσταται λόγος να μην γνωστοποιείται η σύμβαση στον οφειλέτη και να ενεργεί μόνο εσωτερικά μεταξύ του προμηθευτή και του πράκτορα. Οι προμηθευτές επέλεξαν την μορφή αυτή του factoring κατά τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του θεσμού, φοβούμενοι ότι οι πελάτες τους θα εκλάμβαναν την εκχώρηση των απαιτήσεών τους στον πράκτορα ως ένδειξη οικονομικής αδυναμίας⁴⁷.

1.3.2. Γνήσιο factoring ή factoring χωρίς δικαίωμα αναγωγής⁴⁸

Με τη μορφή αυτή του factoring επιτελούνται και οι τρεις λειτουργίες που περιλαμβάνει η έννοια του factoring, δηλαδή η χρηματοδοτική⁴⁹, η διαχειριστική⁵⁰ και η ασφαλιστική⁵¹, όπως αυτές οι μορφές αναλύθηκαν παραπάνω.

Στο γνήσιο factoring ο πράκτορας χρηματοδοτεί τον προμηθευτή αναλαμβάνοντας συγκεκριμένες απαιτήσεις έναντι οφειλετών του προμηθευτή⁵², για τους οποίους έχει καθορίσει κάποιο όριο φερεγγυότητας⁵³. Η πώληση και η εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα συντελείται με την εγχείριση ή την αποστολή των απαιτήσεων. Ο πράκτορας έχει την υποχρέωση να

οφειλέτη, ακόμη κι αν η αναγγελία γίνει για πρώτη φορά κατά την είσπραξή της, οπότε η μέχρι τώρα αφανής σύμβαση factoring καθίσταται εμφανής.

⁴⁶ Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ακόμη και ως κλειστό ή μη γνωστοποιούμενο factoring.

⁴⁷ **Γεωργιάδη Απ.**, Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, ό.π., σελ. 126.

⁴⁸ Κατά το αμερικανικό πρότυπο.

⁴⁹ Παροχή κεφαλαίων από τον πράκτορα και άμεση ρευστοποίηση μέσα από την εκχώρηση των απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα.

⁵⁰ Ανάλυση από τον πράκτορα της λογιστικής και νομικής παρακολούθησης και είσπραξης των απαιτήσεων.

⁵¹ Ανάλυση του πιστωτικού κινδύνου από τον πράκτορα, ήτοι του κινδύνου αφερεγγυότητας των οφειλετών.

⁵² Στην περίπτωση του γνήσιου factoring έχουμε οριστική κτήση της απαίτησης από τον πράκτορα έναντι καταβολής του συμφωνηθέντος τιμήματος στον προμηθευτή. Το δε τίμημα αντιστοιχεί κατά κανόνα στην ονομαστική αξία της εκάστοτε εκχωρούμενης απαίτησης, αφού αφαιρεθεί ο προεξοφλητικός τόκος. Βλ. **Κοντογιάννη Αθηνά**, ό.π., σελ. 376. Η οριστική μετάθεση των εκχωρούμενων απαιτήσεων στον πράκτορα έναντι καταβολής τιμήματος προσιδιάζει στα essentialia negotii της πώλησης.

⁵³ Πιστωτικό όριο.

γνωστοποιήσει⁵⁴ στον προμηθευτή κατά την υπογραφή της σύμβασης factoring, ότι η χρηματοδότησή του και η ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας των οφειλετών θα γίνει μέσα στο συγκεκριμένο όριο, που εκείνος έχει προκαθορίσει.

Σε κάθε περίπτωση, στη γνήσια σύμβαση factoring, ακόμη και όταν ο προμηθευτής δεν φέρει τον κίνδυνο φερεγγυότητας του οφειλέτη, ευθύνεται όμως για την ύπαρξη της απαίτησης σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 467 Α.Κ.⁵⁵ σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του ν. 1905/1990 καθώς και για τα τυχόν υπάρχοντα πραγματικά ελαττώματα της παροχής ή ακόμη για την πλημμελή εκπλήρωση της παροχής από μέρους του προς τον οφειλέτη⁵⁶.

Η ευθύνη αυτή του προμηθευτή, όπως θα αναπτυχθεί στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, προσδιορίζεται ειδικότερα από τις διατάξεις των άρθρων 516, 382 και 383 ΑΚ, ενώ το αναγωγικό δικαίωμα του πράκτορα κατά του προμηθευτή σε περίπτωση ευθύνης του τελευταίου για την ύπαρξη και το ύψος των απαιτήσεων στηρίζεται ακόμη και στις διατάξεις των άρθρων 904 ΑΚ περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, ο πράκτορας δεν μπορεί να στραφεί⁵⁷ κατά του προμηθευτή, όταν στα πλαίσια της ευθύνης που αναλαμβάνει δεν εισπράξει την απαίτηση εξαιτίας αδυναμίας ή άρνησης πληρωμής του οφειλέτη⁵⁸. Αυτή

⁵⁴ Η γνωστοποίηση πρέπει να είναι έγγραφη, όπως θα αναφερθεί παρακάτω στην παράγραφο για την αναγγελία.

⁵⁵ Άλλωστε στο γνήσιο factoring η εκχώρηση, ως εκπονητική δικαιοπραξία έχει ως αιτία την πώληση. Η πώληση αυτή είναι μια συνήθης πώληση απαιτήσεως (Α.Κ. 513), όπου ο πωλητής ευθύνεται μόνο για την ύπαρξη της απαίτησης, όχι για την φερεγγυότητα του οφειλέτη. Το ποσό δε με το οποίο ο πράκτορας πιστώνει τον λογαριασμό του προμηθευτή δεν αποτελεί εδώ παροχή πίστωσης (δάνειο) αλλά το τίμημα για την αγορά των συγκεκριμένων απαιτήσεων του προμηθευτή κατά του οφειλέτη.

⁵⁶ Δηλαδή στο γνήσιο factoring ο προμηθευτής πέρα από την ευθύνη του αναφορικά με την ύπαρξη και το ύψος της απαίτησης ευθύνεται και για την ύπαρξη ενστάσεων που στρέφονται εναντίον του και αφορούν την εκχωρούμενη απαίτηση, **Kitsaras L.**, Das Unidroit Überereinkommen über das internationale Factoring vom 28.5.1988 (Ottawa) aus der Sicht des deutschen und griechischen Rechts, 1994, σελ. 118 επ.

⁵⁷ Να ενάγει τον προμηθευτή, στερείται δηλαδή των δικαιωμάτων της Α.Κ. 382 ή του δικαιώματος αποζημίωσης κατά του προμηθευτή, όταν ο οφειλέτης αρνείται ή δεν δύναται να πληρώσει, όπως για παράδειγμα λόγω πτωχεύσεώς του.

⁵⁸ Σε άλλη περίπτωση μη πληρωμής που δεν οφείλεται σε αδυναμία ή άρνηση πληρωμής του οφειλέτη, ο πράκτορας μπορεί να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή. Στην πράξη ο πράκτορας- εκδοχέας αναλαμβάνει τις απαιτήσεις έναντι οφειλετών, για τους οποίους έχει

άλλωστε είναι και η συνέπεια της εγγυητικής ευθύνης που ο ίδιος ο πράκτορας αναλαμβάνει με τη σύμβαση factoring⁵⁹, ο περιορισμός της οποίας μπορεί να γίνει μόνο με σχετική διατύπωση στη σύμβαση και μπορεί να αφορά σε όλες ή σε ορισμένες μόνο απαιτήσεις.

Το γνήσιο factoring, το οποίο στην πράξη αποτελεί την συνηθέστερη μορφή factoring, μπορεί να διακριθεί σε γνήσιο factoring με διαδικασία προκαταβολών και σε γνήσιο factoring με προεξοφλητική διαδικασία.

1.3.2.1. Γνήσιο factoring με διαδικασία προκαταβολών

Με τη διαδικασία των προκαταβολών, ο πράκτορας-εκδοχέας καταβάλλει αμέσως στον προμηθευτή- εκχωρητή ή πιστώνει στο λογαριασμό του το ποσό της απαιτήσεως, μετά την αφαίρεση των προμηθειών του για την ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας του οφειλέτη και του ποσοστού που έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους⁶⁰, το ποσό δε που καταβάλλεται στον προμηθευτή ή πιστώνεται στον λογαριασμό του φέρει τόκους υπέρ του πράκτορα, μέχρι του χρονικού σημείου που εκείνος εισπράξει την απαίτηση ή επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση⁶¹.

1.3.2.2. Γνήσιο factoring με προεξοφλητική διαδικασία

Με τη διαδικασία των προεξοφλήσεων η καταβολή του τιμήματος από τον πράκτορα στον προμηθευτή είναι άμεση, το δε καταβλητέο τίμημα είναι αυτό που απομένει μετά από την αφαίρεση των προμηθειών του πράκτορα και των προεξοφλητικών τόκων⁶². Πάντως, σε κάθε περίπτωση το ύψος του καταβλητέου τιμήματος είναι και ζήτημα συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και πρέπει πάντοτε να αναφέρεται στη σύμβαση factoring.

καθορίσει ορισμένο όριο φερεγγυότητας. Ο πράκτορας δηλώνει στη σύμβαση factoring το όριο μέσα στο οποίο θα γίνεται η ανάληψη του κινδύνου αφερεγγυότητας των οφειλετών.

⁵⁹ Ο προμηθευτής εξάλλου καταβάλλει προμήθεια στον πράκτορα για την ανάληψη της εγγυητικής ευθύνης, μεγαλύτερη σε κάθε περίπτωση στο γνήσιο factoring σε σχέση με το μη γνήσιο factoring. Βλ. **Ρόκα Νικόλαο**, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2002, σελ. 112.

⁶⁰ Συνήθως το ποσοστό αυτό δεν ξεπερνάει το 10%.

⁶¹ Βλ. **Ψυχομάνη Σ.**, ό.π. σελ. 215.

⁶² Από την ονομαστική αξία της απαιτήσεως αφαιρούνται οι προμήθειες του πράκτορα και οι προεξοφλητικοί τόκοι και το εναπομείναν ποσό αποτελεί την τρέχουσα αξία της απαιτήσεως.

1.3.3. Νόθο (μη γνήσιο) factoring ή factoring με δικαίωμα αναγωγής⁶³

Στο μη γνήσιο factoring, ο προμηθευτής φέρει τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας του οφειλέτη⁶⁴ και ως εκ τούτου, αν ο πράκτορας δεν κατορθώσει να εισπράξει την απαίτηση από τον οφειλέτη, ο προμηθευτής διατηρεί την υποχρέωση να αποδώσει το ποσό της απαίτησης στον πράκτορα.

Στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring ο λογαριασμός του προμηθευτή πιστώνεται μεν κατ' αρχήν με το ποσό της εκχωρηθείσας απαίτησης, αν όμως το ποσό αυτό δεν εισπραχθεί από τον πράκτορα λόγω αφερεγγυότητας του οφειλέτη, ο πράκτορας έχει δικαίωμα να χρεώσει τον λογαριασμό με το ποσό της απαίτησης επιπλέον των τόκων. Συνάμα όμως έχει και την υποχρέωση να αναμεταβιβάσει την απαίτηση στον προμηθευτή- εκχωρητή.

1.3.4. Factoring με ή χωρίς προεξόφληση

Κριτήριο για την διάκριση αυτή τόσο στο γνήσιο όσο και στο μη γνήσιο factoring είναι ο χρόνος εξόφλησης των απαιτήσεων από τον πράκτορα στον προμηθευτή. Αν η εξόφληση των απαιτήσεων από τον πράκτορα, ήτοι η πίστωση με το ποσό τους του λογαριασμού του προμηθευτή γίνεται κατά τον χρόνο που αυτές καθίστανται ληξιπρόθεσμες, δεν μπορεί να γίνει λόγος για προεξόφληση.

Αντίθετα, αν η εξόφληση των απαιτήσεων και η πίστωση του λογαριασμού του προμηθευτή γίνεται ταυτόχρονα με την εκχώρηση των απαιτήσεων προς τον πράκτορα⁶⁵, τότε γίνεται λόγος για factoring με προεξόφληση.

Το factoring με προεξόφληση προτιμάται κυρίως από επιχειρήσεις, που έχουν ανάγκη από άμεση χρηματοδότηση. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που τα μέρη συμφωνούν να προεξοφλούνται οι απαιτήσεις του προμηθευτή κατά των οφειλετών του, ο πράκτορας πιστώνει τον λογαριασμό του προμηθευτή συνήθως με το 80% της αξίας των απαιτήσεων που του μεταβίβασε ο προμηθευτής, το υπόλοιπο δε 20% της

⁶³ Σπάνια σήμερα μορφή factoring.

⁶⁴ Στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring διευρύνεται η ευθύνη του εκχωρητή-προμηθευτή, αρκεί βέβαια να υπάρχει σχετική συμφωνία. Στον τύπο αυτό της σύμβασης factoring λείπει η εξασφαλιστική λειτουργία, αφού ο πράκτορας παρέχει μόνο χρηματοδότηση, λογιστική παρακολούθηση και είσπραξη των απαιτήσεων.

⁶⁵ Η εκχώρηση πραγματοποιείται με την χορήγηση στον πράκτορα αντιγράφων των τιμολογίων ή καταστάσεων με τις εκχωρούμενες αξιώσεις. Αν ο χρόνος εξόφλησης συμπίπτει με τον χρόνο αποστολής των εμπορευμάτων ή της παροχής των υπηρεσιών, τότε υπάρχει προεξόφληση, **Larenz- Canaris**, Lehrbuch des Schuldrechts, Besonderes Teil, 1994, σελ. 85.

αξίας αυτών (το οποίο το αποδίδει ο πράκτορας στον προμηθευτή, όταν ο οφειλέτης πληρώσει σε αυτόν την απαίτηση), το παρακρατεί ο πράκτορας, προκειμένου να καλύψει ενδεχόμενες ενστάσεις του οφειλέτη ή τυχόν αδυναμία είσπραξης των απαιτήσεων από τον οφειλέτη.

Το factoring χωρίς προεξόφληση επιλέγουν οι επιχειρήσεις που δεν έχουν ανάγκη άμεσης χρηματοδότησης, απλώς συμφωνούν με τον πράκτορα η λογιστική και νομική παρακολούθηση και η είσπραξη των απαιτήσεων ή ακόμη και η κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου να γίνονται από τον τελευταίο. Σε περίπτωση επιλογής από τον προμηθευτή του factoring χωρίς προεξόφληση αυτός απαλλάσσεται από την καταβολή προεξοφλητικού τόκου στον πράκτορα, εξακολουθεί να βαρύνεται όμως με τα έξοδα και την προμήθεια του πράκτορα.

1.3.5. Εισαγωγικό ή εγχώριο και εξαγωγικό ή διεθνές factoring

Ανάλογα από το αν οι απαιτήσεις των προμηθευτών προέρχονται από πωλήσεις αγαθών ή παροχές υπηρεσιών στον τόπο όπου ασκεί τη δραστηριότητά του ο πράκτορας, ή αν οι απαιτήσεις προέρχονται από εξαγωγές αγαθών ή παροχή υπηρεσιών σε χώρα διαφορετική από εκείνη στην οποία είναι εγκατεστημένος ο προμηθευτής, διακρίνουμε τις περιπτώσεις του εισαγωγικού και εξαγωγικού αντίστοιχα factoring.

1.3.5.1. Εισαγωγικό ή εγχώριο factoring

Με το εισαγωγικό factoring καλύπτονται οι ανάγκες μιας επιχείρησης στην εσωτερική αγορά, αφού η εισαγωγική επιχείρηση απαλλάσσεται από τις παραδοσιακές διαδικασίες εισαγωγών και αγοράζει προθεσμιακά με ανοικτό λογαριασμό, γεγονός που της επιτρέπει να βελτιώνει την αγοραστική της δύναμη, τους όρους της αγοράς και την ανταγωνιστικότητά της.

1.3.5.2. Εξαγωγικό ή διεθνές factoring⁶⁶

Ως διεθνές ή εξαγωγικό factoring χαρακτηρίζεται το factoring εκείνο στο οποίο οι εκχωρούμενες στον πράκτορα απαιτήσεις προέρχονται από εξαγωγές αγαθών ή

⁶⁶ Στο εξαγωγικό factoring ο οφειλέτης της εκχωρούμενης απαίτησης βρίσκεται στο εξωτερικό, ενώ στο εισαγωγικό factoring βρίσκεται στο εσωτερικό. Αντίστοιχα ο πράκτορας επιχειρεί την είσπραξη της απαίτησης στο εξωτερικό ή στο εσωτερικό.

παροχή υπηρεσιών σε χώρα διαφορετική από εκείνη που έχουν την εγκατάστασή τους και ασκούν την επιχειρηματική δραστηριότητά τους ο προμηθευτής και ο πράκτορας.

Το εξαγωγικό factoring παρέχει στην εξαγωγική επιχείρηση αντίστοιχες υπηρεσίες με το εγχώριο ή εισαγωγικό factoring. Η εκχώρηση όμως στην εταιρία factoring των απαιτήσεων της επιχείρησης έναντι των αγοραστών-εισαγωγέων γίνεται κατά κανόνα χωρίς υποχρέωση επιστροφής στην επιχείρηση των ανείσπρακτων τιμολογίων και επομένως η εταιρία factoring αναλαμβάνει τον πιστωτικό κίνδυνο.

Συνήθως, στην περίπτωση του εξαγωγικού ή διεθνούς factoring ο πράκτορας της χώρας εξαγωγής συνεργάζεται με έναν πράκτορα- ανταποκριτή της χώρας εισαγωγής. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες στον προμηθευτή κατανέμονται μεταξύ των δύο πρακτόρων και αντίστοιχα κατανέμεται και η εισπραττόμενη προμήθεια. Ο έλεγχος της φερεγγυότητας του προμηθευτή γίνεται από τον πράκτορα- ανταποκριτή της χώρας εισαγωγής, ο οποίος στη συνέχεια ενημερώνει σχετικά τον πράκτορα- ανταποκριτή της χώρας εξαγωγής, ο πιστωτικός όμως κίνδυνος και η είσπραξη των απαιτήσεων αναλαμβάνεται από τον πράκτορα της χώρας εισαγωγής. Υπάρχει όμως και η περίπτωση κατά την οποία ο προμηθευτής απευθύνεται αμέσως σε πράκτορα της χώρας προς την οποία γίνεται η εξαγωγή προϊόντων ή η παροχή υπηρεσιών, χωρίς να μεσολαβήσει πράκτορας της χώρας εξαγωγής.

1.4. Οι συμβαλλόμενοι στη σύμβαση factoring

Όπως προκύπτει από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 1905/1990 η σύμβαση factoring καταρτίζεται μεταξύ ενός κατά κύριο επάγγελμα προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών και ενός πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων. Όπως θα αναλυθεί εκτενέστερα παρακάτω ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών είναι κατά κανόνα φυσικό ή νομικό πρόσωπο με εμπορική ιδιότητα, ο δε πράκτορας είναι τράπεζα ή ανώνυμη εταιρία factoring, θυγατρική τράπεζας.

Η σύμβαση που καταρτίζεται μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή είναι μια σύμβαση-πλαίσιο⁶⁷, με την οποία καθορίζεται το είδος του factoring, το ποσό με το οποίο ο πράκτορας αναλαμβάνει να χρηματοδοτήσει τον προμηθευτή, η αμοιβή και οι προμήθειες του πράκτορα αλλά και ο τρόπος με τον οποίο θα γίνει η εκχώρηση των απαιτήσεων.

⁶⁷ Βλ. **Γεωργιάδη Απ.**, Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, σελ. 133.

Με την υπογραφή της σύμβασης factoring δημιουργείται μια διαρκής ενοχή⁶⁸, αφού ο προμηθευτής εκχωρεί συνεχώς στον πράκτορα τις απαιτήσεις του και ο πράκτορας πιστώνει αντίστοιχα τα ποσά των απαιτήσεων που εισπράττει ή πρόκειται να εισπράξει, ενώ μετά τη σύναψη της σύμβασης γεννιούνται και τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών.

Έτσι, με την υπογραφή της σύμβασης factoring, την εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα και την αναγγελία της εκχώρησης, ο πράκτορας έχει την ίδια νομική θέση που είχε και ο προμηθευτής πριν από την εκχώρηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο οφειλέτης να έχει κατά του πράκτορα όλες τις ενστάσεις που προηγουμένως είχε κατά του προμηθευτή, χωρίς επομένως η θέση του να γίνεται δυσμενέστερη μετά την υπογραφή της σύμβασης factoring⁶⁹.

1.4.1. Ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών⁷⁰

Η έννοια του προμηθευτή δεν προσδιορίζεται ακριβώς στο νόμο για το factoring, αλλά αναφέρεται απλώς ενδεικτικά. Λαμβανομένης όμως υπόψη της οικονομοτεχνικής λειτουργίας του θεσμού, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι προμηθευτής είναι αυτός που παρέχει αγαθά ή υπηρεσίες σε τρίτους και μάλιστα σε ποσότητες περισσότερες της μονάδας και κατ' επανάληψη.

Υπό την παραπάνω έννοια ο πράκτορας-συμβαλλόμενος στη σύμβαση factoring έχει ως πελάτες του όχι καταναλωτές αλλά επιτηδευματίες⁷¹, χωρίς να

⁶⁸ Αντίστοιχα διαρκής είναι και η σχέση που δημιουργείται μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή, αφού η εξουσιοδότηση προς είσπραξη των απαιτήσεων που παρέχεται από τον προμηθευτή στον πράκτορα μπορεί να αφορά και σε μελλοντικές απαιτήσεις του προμηθευτή έναντι των οφειλετών του.

⁶⁹ Βλ. Ρόκα Νικόλαο, Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου: Γενικό Μέρος, εμπορικές συμβάσεις, 1998, σελ. 89.

⁷⁰ Σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 1 του ν. 1905/1990, όπως αυτές τέθηκαν αντίστοιχα από τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 10 του ν. 2367/1995, προμηθευτής μπορεί να είναι και οποιοσδήποτε «οίκος του εξωτερικού» με απαιτήσεις πελατών του στην Ελλάδα καθώς επίσης «ιδρυτής ή μέτοχος» των φορέων του θεσμού με απαιτήσεις έναντι πελατών του στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό.

⁷¹ Βλέπε και **Ψυχομάνη Σ.**, Το factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 103 επ.

Οι οφειλέτες ως τελικοί αποδέκτες των αγαθών ή των υπηρεσιών που προσφέρει ο προμηθευτής, μπορούν να θεωρηθούν και ως καταναλωτές. Έτσι, αν οι οφειλέτες του προμηθευτή και με τη σύμβαση factoring του πράκτορα θεωρηθούν ως καταναλωτές

ενδιαφέρει τον νόμο το είδος της επιχειρηματικής δραστηριότητας, που αναπτύσσει ο προμηθευτής.

Παράλληλα, ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών ως συμβαλλόμενος στη σύμβαση factoring πρέπει να είναι κατά κύριο επάγγελμα έμπορος, αν και δεν προκύπτει ευθέως από τον νόμο, αν η εμπορική ιδιότητα είναι αναγκαίο χαρακτηριστικό γνώρισμα του προμηθευτή. Κατά κανόνα όμως ο συμβαλλόμενος προμηθευτής στη σύμβαση factoring έχει την εμπορική ιδιότητα είτε με το ουσιαστικό κριτήριο είτε με το τυπικό κριτήριο. Δεν μπορεί δηλαδή να είναι συμβαλλόμενος στην πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων εκείνος, ο οποίος παρέχει αγαθά και υπηρεσίες, είτε για εξυπηρέτηση άλλης, κύριας επαγγελματικής του δραστηριότητας, είτε στα πλαίσια μιας ενιαίας επιχείρησής του με πλείονα αντικείμενα, μεταξύ των οποίων όμως η παροχή των αγαθών ή των υπηρεσιών δεν είναι το κύριο.

Ο κύριος οικονομικός σκοπός άλλωστε του θεσμού του factoring, που δεν είναι άλλος από την τόνωση της επιχειρηματικότητας και της δράσης των εμπορικών εταιρειών επιβάλλει οι επιχειρήσεις που συμβάλλονται με τις εταιρείες factoring να δραστηριοποιούνται αποκλειστικά και κύρια στην παροχή αγαθών ή υπηρεσιών.

Στα πλαίσια της ιδιαίτερης σχέσης εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται στη σύμβαση factoring, ο προμηθευτής έχει την υποχρέωση να ενημερώσει τον πράκτορα σχετικά με τα στοιχεία της επιχείρησής του και να τον διευκολύνει στη συλλογή πληροφοριών για τους πελάτες του. Περαιτέρω, κατά το στάδιο της συμβατικής δέσμευσης οφείλει να αποτρέπει τους κινδύνους και να περιορίζει τις ζημίες του πράκτορα.

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του ν. 1905/1990 «ο προμηθευτής ευθύνεται απέναντι στον πράκτορα για την ύπαρξη και το ύψος των απαιτήσεων, που αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης του άρθρου 1 του νόμου», δηλαδή η ευθύνη του προμηθευτή αφορά την ύπαρξη των εκχωρούμενων απαιτήσεων⁷², υφίσταται δε ακόμη και αν αγνοεί ανυπαίτια την ανυπαρξία των εκχωρούμενων απαιτήσεων. Στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας θα αναπτυχθούν οι ειδικότερες διαστάσεις που μπορεί να λάβει η ευθύνη αυτή, όταν οι απαιτήσεις, οι οποίες εκχωρούνται με τη σύμβαση factoring, προέρχονται από σύμβαση πιστωτικής κάρτας.

τυγχάνουν οπωσδήποτε προστασίας σύμφωνα και με τον ν. 2251/1994, όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα.

⁷² Είναι ευθύνη εγγυητική.

Συνήθως στις συμβάσεις factoring και προκειμένου να διατηρεί ο πράκτορας την εγγυητική αυτή ευθύνη του προμηθευτή⁷³, μέχρις ότου η απαίτηση καταστεί ληξιπρόθεσμη, συμπεριλαμβάνεται η ρήτρα περί παρατάσεως της ευθύνης του προμηθευτή μέχρι του ληξιπρόθεσμου της απαιτήσεως.

Δυνατή είναι επίσης η ανάληψη ευθύνης του προμηθευτή έναντι του πράκτορα αναφορικά με την φερεγγυότητα του οφειλέτη, όταν δε τέτοια ανάληψη ευθύνης δεν υφίσταται, τη σχετική ευθύνη εξακολουθεί να φέρει ο πράκτορας, αφού σε αυτόν έχουν εκχωρηθεί οι απαιτήσεις του προμηθευτή έναντι του οφειλέτη.

1.4.2. Ο πράκτορας επιχειρηματικών απαιτήσεων⁷⁴

Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 4 του ν. 1905/1990 «η δραστηριότητα της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, όπως περιγράφεται στο άρθρο 1 του νόμου αυτού, μπορεί να ασκηθεί μόνο από α) τράπεζες, που έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα και β) ανώνυμες εταιρείες, με αποκλειστικό σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας αυτής».

Η δεύτερη παράγραφος του ίδιου άρθρου ορίζει ότι «για τη σύσταση των ανωνύμων εταιρειών του εδαφίου β' της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου, απαιτείται ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ενώ όμοια άδεια απαιτείται και για τη μετατροπή υφιστάμενης Εταιρείας σε Ανώνυμη Εταιρεία με αποκλειστικό σκοπό την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, όπως και για την εγκατάσταση και λειτουργία στην Ελλάδα αλλοδαπών Εταιρειών του αυτού σκοπού.

Με πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος καθορίζονται τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις για την παροχή της άδειας της διάταξης αυτής».

Τέλος σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο του άρθρου αυτού⁷⁵ «το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο των ανωνύμων εταιριών του εδαφίου β' της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το ένα τέταρτο (1/4) του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου που απαιτείται για τη σύσταση ανωνύμων τραπεζικών εταιριών. Η καταβολή του παραπάνω κεφαλαίου απαιτείται και για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας στην Ελλάδα αλλοδαπών εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων».

⁷³ Ωστε να μπορεί ο πράκτορας να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή.

⁷⁴ Κατά κανόνα οι εταιρίες factoring είναι θυγατρικές τραπεζών.

⁷⁵ Όπως αυτή η παράγραφος αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρου 10 του ν. 2232/1994.

Ο πράκτορας- factor⁷⁶ είναι ο αντισυμβαλλόμενος του προμηθευτή στην τριγωνική σχέση που δημιουργείται από τη σύμβαση factoring και ασκεί κατ' επάγγελμα πράξεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων. Η δραστηριότητα αυτή του πράκτορα είναι αποκλειστική όταν πρόκειται για ανώνυμες εταιρίες factoring⁷⁷.

Η ιδιαίτερη σχέση εμπιστοσύνης που δημιουργείται στη σύμβαση factoring, επιβάλλει στον πράκτορα αρχικά να ενημερώσει τον προμηθευτή σχετικά με τους όρους της σύμβασης, για τους επιδιωκόμενους σκοπούς και για το είδος factoring⁷⁸, που θα ασκήσει. Ο πράκτορας μετά την υπογραφή της σύμβασης υποχρεούται να διαφυλάττει τα συμφέροντα του προμηθευτή αλλά και να τηρεί τα επαγγελματικά του απόρρητα.

1.4.3. Ο οφειλέτης στη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων

Με την έγγραφη αναγγελία της σύμβασης από τον προμηθευτή ή τον πράκτορα στον οφειλέτη- πελάτη του προμηθευτή, ο οφειλέτης συμβάλλεται με τον πράκτορα και μόνο σε αυτόν καταβάλλει πλέον έγκυρα το ποσό που πριν από την αναγγελία όφειλε στον προμηθευτή. Η δε βασική σχέση που συνδέει τον προμηθευτή με τον οφειλέτη- πελάτη του είναι συνήθως σύμβαση πώλησης ή σύμβαση έργου ή ακόμη σύμβαση παροχής υπηρεσιών.

1.5. Η έννοια των σχετικών υπηρεσιών

Η εξειδίκευση της έννοιας των «σχετικών υπηρεσιών», που διαφαίνεται στο ειδικό αυτό νομοθέτημα, γίνεται ενδεικτικά από τον νόμο, αφού η συμβατική μορφή που προσλαμβάνει η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων καθορίζεται στα πλαίσια της ελευθερίας των συμβάσεων από την ιδιωτική βούληση και τον οικονομικό σκοπό, που επιδιώκεται με τη σύναψη της σύμβασης. Άλλωστε είναι σαφές πως όταν ο έλληνας νομοθέτης αναφέρεται ενδεικτικά στο περιεχόμενο της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, δεν εννοεί τις μεμονωμένες περιπτώσεις που απαριθμεί, αφού αυτές συνιστούν αυτοτελώς απλές ενοχικές συμβάσεις, ήδη ρυθμισμένες στον Αστικό Κώδικα, αλλά συνδυασμούς τους, ικανούς να συνθέσουν το

⁷⁶ η λέξη factor έχει την προέλευσή της από το λατινικό ρήμα facio, που σημαίνει ενεργώ, πράττω. Factor επομένως είναι αυτός που ενεργεί για τη διεκπεραίωση ξένων υποθέσεων.

⁷⁷ Αφού ο νόμος απαιτεί να είναι αυτές αποκλειστικού σκοπού.

⁷⁸ Για τα είδη του factoring βλ. παραπάνω.

καθιερωμένο στις συναλλαγές οικοδόμημα του θεσμού⁷⁹, όπως αυτός διεθνώς έχει παγιωθεί.

Από την ερμηνεία του εδαφίου 1 της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 1905/1990, το οποίο ορίζει ότι ο πράκτορας παρέχει στον προμηθευτή υπηρεσίες «σχετικές» με την παρακολούθηση και είσπραξη απαιτήσεων, δεν προκύπτει αν μόνη η παρακολούθηση και είσπραξη των επιχειρηματικών απαιτήσεων αρκεί για την ύπαρξη σύμβασης factoring. Για την ύπαρξη ωστόσο μιας σύμβασης factoring και την πλήρωση ενός ελάχιστου περιεχομένου που απαιτείται για να μπορεί μια σύμβαση να χαρακτηριστεί ως σύμβαση πρακτορείας⁸⁰, αρκεί η επιλογή ενός συνδυασμού υπηρεσιών, που προβλέπονται στον ν. 1905/1990 ή και άλλων, αφού ο θεσμός αποσκοπεί στην διευκόλυνση των επιχειρήσεων⁸¹ στο παραγωγικό τους έργο.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 του ίδιου νόμου η σύμβαση πρακτορείας είναι δυνατό να αφορά και σε μελλοντικές, μη γεννημένες κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης απαιτήσεις, όπως επίσης και στον καθορισμό, με μορφή ειδικού ανοικτού λογαριασμού, του ύψους του πιστωτικού κινδύνου, που ο πράκτορας αναλαμβάνει κάθε φορά να καλύψει.

Στην πράξη, προκειμένου ο πράκτορας να στερήσει από τον προμηθευτή τη δυνατότητα να εκχωρεί αυτός επιλεκτικά και συνήθως με υποκειμενικά και υστερόβουλα κριτήρια τις απαιτήσεις- αφού τότε θα μεταβιβάζονταν μόνον επισφαλείς απαιτήσεις- συμφωνεί πάντα εκχώρηση όλων γενικά των ενεστωσών και μελλουσών απαιτήσεων⁸² ή μιας σαφώς προκαθορισμένης κατηγορίας τους, χωρίς διακρίσεις⁸³. Έτσι δημιουργείται μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή μια διαρκής σχέση, καθόσον ο πράκτορας εξουσιοδοτείται από τον προμηθευτή να εισπράξει όχι μόνο τις απαιτήσεις των πελατών του που υπάρχουν κατά την κατάρτιση της σύμβασης, αλλά και εκείνες που ο προμηθευτής θα αποκτήσει στο

⁷⁹ Βλ. **Ψυχομάνη Σ.**, Το factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 158 επ.

⁸⁰ Σχετικά το άρθρο 1 παράγραφος 2b της σύμβασης της Οπάβα για την ενοποίηση του διεθνούς factoring προβλέπει ότι ο factor πρέπει να εκτελέσει δύο τουλάχιστον από τα ακόλουθα έργα: χρηματοδότηση του προμηθευτή περιλαμβανομένων των δανείων και προκαταβολών, λογιστική παρακολούθηση, είσπραξη των απαιτήσεων και ασφάλιση κατά του πιστωτικού κινδύνου.

⁸¹ Συνήθως των μικρομεσαίων.

⁸² Οι μέλλουσες αυτές απαιτήσεις πρέπει να είναι προσδιορισμένες με ακρίβεια, ώστε να μην γεννάται καμία αμφιβολία ως προς την ταυτότητά τους.

⁸³ Βλ. **Ψυχομάνη Σ.**, ό.π. σελ. 189.

μέλλον. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως οι επιμέρους τμηματικές παροχές μιας συμβάσεως πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων αποτελούν ξεχωριστές συμβάσεις. Η σύμβαση factoring αποτελεί μια ενιαία σύμβαση, η οποία εκτελείται με διαδοχικές τμηματικές παροχές.

Οι απαριθμούμενες στον ν. 1905/1990 υπηρεσίες⁸⁴ factoring αποτελούν στην πραγματικότητα γνωστές συμβάσεις, ρυθμισμένες από τον Αστικό Κώδικα, το είδος όμως του εφαρμοστέου είδους factoring προσδιορίζεται από την σχετική κάθε φορά συμφωνία των συμβαλλομένων μερών. Οι οικονομικές ανάγκες του προμηθευτή εξυπηρετούνται ανάλογα με τη συμφωνία του με τον πράκτορα, πάντοτε όμως στα πλαίσια της εκχώρησης των απαιτήσεων⁸⁵.

Οι επιπλέον οικονομικές λειτουργίες του θεσμού του factoring, πέραν δηλαδή της εκχώρησης των απαιτήσεων, παρατίθενται αναλυτικά παρακάτω και είναι λειτουργίες που διαμορφώνουν τους διάφορους τύπους και μορφές⁸⁶ με τις εμφανίζεται ο θεσμός.

1.5.1. Η εκχώρηση απαιτήσεων στον πράκτορα με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής

Η εκχώρηση⁸⁷ ως εκποιητική και αφηρημένη σύμβαση έχει ως αντικείμενό της την μεταβίβαση μιας απαιτήσεως από τον παλιό στο νέο δανειστή, δηλαδή εν προκειμένω (στη σύμβαση factoring), από τον προμηθευτή στον πράκτορα χωρίς να απαιτείται η συναίνεση του οφειλέτη⁸⁸.

Το δικαίωμα ωστόσο της αναγωγής δεν απορρέει από την σύμβαση εκχώρησης αλλά από την βασική σύμβαση που καταρτίζεται από τα μέρη ή από μια ιδιαίτερη εγγυητική σύμβαση και ως εκ τούτου από την τελευταία θα κριθεί αν ο πράκτορας- εκδοχέας έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του προμηθευτή-εκχωρητή αναφορικά με την απαίτηση, η οποία δεν εισπράχθηκε.

Γίνεται πάντως γενικά δεκτό ότι ο πράκτορας ουδέποτε στερείται του δικαιώματος αναγωγής, αλλά αντίθετα μπορεί να αναζητήσει από τον προμηθευτή το ποσό της απαίτησης σε περίπτωση ανυπαρξίας της ή όταν ακόμη ο οφειλέτης

⁸⁴ Στον ν. 1905/1990 χρησιμοποιείται ο όρος «υπηρεσίες», προκειμένου να τονιστεί η οικονομική σημασία για την επιχείρηση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει ο πράκτορας.

⁸⁵ Η εκχώρηση των απαιτήσεων περιλαμβάνεται στα ουσιώδη στοιχεία της σύμβασης factoring.

⁸⁶ Η επιλογή της ειδικότερης μορφής ανήκει στα συμβαλλόμενα μέρη.

⁸⁷ Βλ. άρθρο 455 Α.Κ.

⁸⁸ Βλ. **Ψυχομάνη Σ.**, ό.π. σελ. 161.

προβάλλει ενστάσεις για ελαττώματα των πραγμάτων ή των υπηρεσιών που του παρασχέθηκαν από τον προμηθευτή.

Όταν αντίθετα ο πράκτορας έχει αναλάβει τον πιστωτικό κίνδυνο, στερείται του δικαιώματος να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή στην περίπτωση αφερεγγυότητας⁸⁹ του οφειλέτη, αφού ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου σημαίνει αποκλειστικά και μόνο ανάληψη από τον πράκτορα- εκδοχέα του κινδύνου μη είσπραξης της απαίτησης εξαιτίας αφερεγγυότητας του τελευταίου.

Σε κάθε πάντως περίπτωση, η εκχώρηση των απαιτήσεων από τον προμηθευτή στον πράκτορα στη σύμβαση factoring έχει και εξασφαλιστικό χαρακτήρα για τον πράκτορα, η οποία έγκειται στην προστασία αυτού από ενδεχόμενη κακόπιστη συμπεριφορά του προμηθευτή, συμπαιγνία του προμηθευτή με τους οφειλότες του, αφερεγγυότητα του προμηθευτή ή ακόμη και πτώχευση αυτού.

1.5.2. Η εξουσιοδότηση στον πράκτορα για την είσπραξη των απαιτήσεων

Όπως προκύπτει από την διάταξη του άρθρου 236 Α.Κ. η εξουσιοδότηση αποτελεί μονομερή δικαιοπραξία παροχής σε άλλον της εξουσίας να προβεί σε δικαιοπραξία ή σε κάποια νομική πράξη για λογαριασμό του εντολέα του. Ειδικά όμως στην εξουσιοδότηση προς είσπραξη μιας απαίτησης ο εξουσιοδοτούμενος εισπράττει στο δικό του όνομα την απαίτηση, η είσπραξη δε αυτή έχει ως αποτέλεσμα την απόσβεσή της.

Με την εξουσιοδότηση προς είσπραξη των απαιτήσεων επιτελείται η διαχειριστική λειτουργία του θεσμού του factoring⁹⁰, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει πως από μόνη της η απλή εξουσιοδότηση του προμηθευτή στον πράκτορα για είσπραξη των απαιτήσεων του από τον οφειλέτη συνιστά σύμβαση factoring.

Άλλωστε στη σύμβαση factoring η εκχώρηση των απαιτήσεων του προμηθευτή στον πράκτορα διευκολύνει τον πράκτορα στην είσπραξη των απαιτήσεων αυτών, καθιστώντας έτσι την απλή παροχή εξουσιοδότησης από τον προμηθευτή στον πράκτορα περιττή. Έτσι ακόμη και εάν θεωρητικά είναι δυνατή η ύπαρξη σύμβασης factoring με μόνη απλή εξουσιοδότηση του πράκτορα για είσπραξη των απαιτήσεων του προμηθευτή, χωρίς δηλαδή εκχώρηση των απαιτήσεων, στην πράξη επιλέγεται σχεδόν πάντοτε η ένταξη της εκχώρησης σε μία σύμβαση factoring, καθόσον η εκχώρηση εξυπηρετεί τους κυρίως οικονομικούς

⁸⁹ Η έννοια της αφερεγγυότητας θα αναφερθεί παρακάτω.

⁹⁰ Η επιχείρηση του προμηθευτή απαλλάσσεται από μια δραστηριότητα, την οποία αναλαμβάνει ο πράκτορας.

σκοπούς των επιχειρήσεων που προσφεύγουν σε έναν τέτοιο θεσμό, προκειμένου προπάντων να αυξήσουν τις πωλήσεις τους, απαλλασσόμενοι οι ίδιοι από την χρονοβόρα διαδικασία της είσπραξης των απαιτήσεων από τους οφειλέτες τους.

Τόσο στο γνήσιο όσο και στο μη γνήσιο factoring η διαχείριση των απαιτήσεων που εκχωρούνται στον πράκτορα αποτελεί λογική συνέπεια της σύμβασης εκχώρησης και όχι αντικείμενο αυτοτελούς ή παρεπόμενης σύμβασης των μερών⁹¹, αφού η είσπραξη των απαιτήσεων δεν αποτελεί υποχρέωση του πράκτορα έναντι του προμηθευτή αλλά εξυπηρέτηση των δικών του συμφερόντων.

Η μόνη εξαίρεση κατά την οποία υφίσταται ανάμειξη του προμηθευτή στην διαχείριση και είσπραξη είναι στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring επί αφερεγγυότητας⁹² των οφειλετών των εκχωρηθεισών απαιτήσεων, όπου ο factor δύναται να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή.

1.5.3. Η χρηματοδότηση του προμηθευτή με προεξόφληση των απαιτήσεων

Η συμφωνία του πράκτορα με τον προμηθευτή περί παροχής στον δεύτερο κεφαλαίων με τη μορφή της προεξόφλησης κεφαλαίων αποτελεί σύμβαση μη ρυθμισμένη μεν από κάποια διάταξη του Αστικού Κώδικα, συνήθη όμως στις κύριες μορφές εμφανίσεως⁹³ του θεσμού του factoring, όπως εκτενέστερα θα αναπτυχθεί στη συνέχεια της εργασίας.

1.5.4. Η λογιστική ή νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων και η διαχείρισή τους

Οι υπηρεσίες της λογιστικής ή νομικής παρακολούθησης των απαιτήσεων και την διαχείρισή τους είναι τα δύο σκέλη της διαχειριστικής λειτουργίας της σύμβασης factoring.

Συγκεκριμένα, ο πράκτορας διαχειρίζεται τα λογιστικά βιβλία του προμηθευτή και τα ενημερώνει, η υπηρεσία δε αυτή έχει τη μορφή συμβάσεως παροχής υπηρεσιών.

⁹¹ Βλ. **Κοντογιάννη Αθηνά**, Η λειτουργία της εκχώρησης στο πλαίσιο της σύμβασης factoring, ΔΕΕ 4/1999, σελ. 380.

⁹² Αφερεγγυότητα υφίσταται επί αδυναμίας ή απλής άρνησης του οφειλέτη να εξοφλήσει το χρέος του, η οποία αδυναμία ή άρνηση δεν οφείλεται σε ανυπαρξία της απαίτησης ή σε προβολή ενστάσεων από την πλευρά του λόγω ελαττώματος της παροχής.

⁹³ Γνήσιου και νόθου.

Αναφορικά με την νομική παρακολούθηση των απαιτήσεων του προμηθευτή εκ μέρους του πράκτορα, στην πράξη αυτή ανατίθεται από τον πράκτορα σε δικηγόρο της επιλογής του, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μεταξύ του πράκτορα, του προμηθευτή και του δικηγόρου μια τριμερής σχέση. Η διαχείριση των απαιτήσεων του προμηθευτή από τον πράκτορα έχει την έννοια του χειρισμού κατά την κρίση του των απαιτήσεων, πέραν της λογιστικής και νομικής παρακολούθησής τους.

Με την ανάληψη από τον πράκτορα της λογιστικής και νομικής παρακολούθησης των απαιτήσεων του προμηθευτή και τη διαχείρισή τους, ο προμηθευτής απελευθερώνεται από πολλές εργασίες που απαιτούν η διαχείριση των απαιτήσεων αυτών από τον ίδιο. Ουσιαστικά απαλλάσσεται από πολλά έξοδα, που προϋποθέτει η οργάνωση ενός λογιστηρίου σε μια επιχείρηση αλλά και από τον χρόνο που απαιτεί η παρακολούθηση, η όχληση και η είσπραξη των απαιτήσεων⁹⁴. Ως εκ τούτου ο προμηθευτής επικεντρώνεται στην διεύρυνση του κύκλου εργασιών του αλλά και στην εξυπηρέτηση των πελατών του, αφού έχοντας μεταβιβάσει τις απαιτήσεις του κατά των πελατών του στον πράκτορα, θέλει πρωτίστως να διασφαλίσει και την εξόφληση των απαιτήσεων αυτών προς τον πράκτορα.

1.5.5. Η ολική ή μερική κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου του προμηθευτή

Ο πιστωτικός κίνδυνος που αναλαμβάνει ο πράκτορας, είναι ο κίνδυνος μη πληρωμής μιας απαίτησης από λόγο που ανάγεται σε αδυναμία ή άρνηση πληρωμής από μέρους του οφειλέτη.

Η ανάληψη από τον πράκτορα του πιστωτικού κινδύνου πληροί την ασφαλιστική λειτουργία του factoring και είναι η συνέπεια της εκχώρησης των απαιτήσεων ή κάποιας ιδιαίτερης εγγυητικής ευθύνης, που ο πράκτορας αναλαμβάνει. Συνήθως η ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου φθάνει μέχρι και το 100% της απαίτησης, εφόσον βέβαια το ποσό της απαίτησης βρίσκεται μέσα στο

⁹⁴ Ο πράκτορας τηρεί στοιχεία για κάθε πελάτη του προμηθευτή. Αυτό σημαίνει ότι ο πράκτορας πρέπει να έχει αναπτύξει προηγμένα λογιστικά συστήματα και αποτελεσματικές μεθόδους για την αξιολόγηση της φερεγγυότητας των πελατών του προμηθευτή και για την είσπραξη των σχετικών απαιτήσεων. Αντίθετα βάσει του Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων (ΚΦΣ) ο προμηθευτής υποχρεούται να τηρεί μόνο λογαριασμό του πράκτορα, αφού αυτός είναι ο μοναδικός οφειλέτης του. Βλ. **Βασιλείου Δημ.**, Μια συνοπτική θεώρηση της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ΔΕΕΤ 1997/Γ', σελ. 90.

πιστωτικό όριο (πλαφόν) που έχει ορίσει ο πράκτορας για τον συγκεκριμένο προμηθευτή⁹⁵.

Σε κάθε περίπτωση ο πράκτορας-factor δεν υποχρεούται να αναδεχθεί τον κίνδυνο αφερεγγυότητας όλων αδιακρίτως των πελατών του αντισυμβαλλομένου του⁹⁶ προμηθευτή. Άλλωστε η ουσία του factoring δεν συνίσταται στην διευκόλυνση της εισπράξεως των επισφαλών απαιτήσεων.

Η απαλλαγή του προμηθευτή από τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των πελατών του και η ανάληψή του από τον πράκτορα συνεπάγεται την ανάληψη από τον προμηθευτή μιας πρόσθετης προμήθειας. Η ευθύνη του προμηθευτή περιορίζεται στην ύπαρξη μόνο των εκχωρούμενων απαιτήσεων⁹⁷, με αποτέλεσμα να μπορεί απερίσπαστος να επικεντρώνεται στο αντικείμενο της επιχειρηματικότητάς του, αφού η χρονοβόρα και δαπανηρή διαδικασία του ελέγχου της φερεγγυότητας των πελατών του πραγματοποιείται από τον πράκτορα.

1.6. Η αναγγελία στη σύμβαση factoring

Η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων στα πλαίσια της ασφάλειας των συναλλαγών αναγγέλλεται εγγράφως από τον πράκτορα ή τον προμηθευτή στον οφειλέτη. Με την αναγγελία πρέπει να προσδιορίζονται επαρκώς οι απαιτήσεις στις οποίες η πρακτορεία αφορά και η ταυτότητα του πράκτορα.

Αναγγελία θεωρείται και η έγγραφη γνωστοποίηση στον οφειλέτη της ύπαρξης της σύμβασης μεταξύ του πράκτορα και του προμηθευτή, καθώς και η αναγραφή στα προς εξόφληση παραστατικά της ταυτότητας του πράκτορα.

Η αναγγελία μπορεί επίσης να γίνει με οποιονδήποτε πρόσφορο, κατά τις συναλλαγές, έγγραφο τρόπο, αρκεί να αποδεικνύεται παραχρήμα, προκειμένου να μην μπορεί να αμφισβητηθεί από τον οφειλέτη ή από τους τρίτους. Η αναγγελία ωστόσο είναι περιττή, στην περίπτωση που ο πελάτης του προμηθευτή, δηλαδή ο οφειλέτης συμμετέχει στη σύμβαση factoring.

Ο πράκτορας δεν αποκτά τα συμφωνηθέντα δικαιώματα απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους πριν από αυτήν την αναγγελία. Αυτό σημαίνει ότι η μη

⁹⁵ Βλ. **Γεωργιάδη Απ.**, Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, Τέταρτη έκδοση, Αθήνα- Κομοτηνή 2000, σελ. 122.

⁹⁶ Βλ. **Βάθη Βασίλη**, Η σύμβαση factoring, Μελέτες Ιδιωτικού Δικαίου, Εκδόσεις Π. Σάκκουλα 1995, σελ. 19.

⁹⁷ Βλ. ΑΚ 467 παρ. 1, όπου ορίζεται ότι «επί εκχωρήσεως από επαχθή αιτία ο εκχωρητής ευθύνεται μόνο για την ύπαρξη της απαίτησης».

αναγγελία της σύμβασης factoring δεν συνεπάγεται ακυρότητά της. Ωστόσο, αν ο οφειλέτης καταβάλλει την παροχή στον πράκτορα πριν από την αναγγελία της σύμβασης σε αυτόν, ελευθερώνεται και έναντι του προμηθευτή.

Ο πράκτορας μετά την αναγγελία της σύμβασης από αυτόν ή τον προμηθευτή έχει απέναντι στον οφειλέτη της εκχωρούμενης απαίτησης την ίδια νομική θέση που είχε και η επιχείρηση του προμηθευτή⁹⁸.

Οι συμβάσεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (συμβάσεις factoring) κατισχύουν των τυχών συμφωνιών μεταξύ προμηθευτή και οφειλέτη περί ανεκχώρητου των μεταξύ τους απαιτήσεων⁹⁹.

Ο προμηθευτής ωστόσο ευθύνεται απέναντι στον πράκτορα για την ύπαρξη και το ύψος των απαιτήσεων, που αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ενώ συγχρόνως έχει την υποχρέωση να θέσει στη διάθεση του πράκτορα τις σχετικές με τις απαιτήσεις, που αποτελούν αντικείμενο της μεταξύ τους σύμβασης, πληροφορίες και τα παραστατικά, κατά το άρθρο 456 Α.Κ., το αργότερο μέχρι το χρόνο, κατά τον οποίο ο πράκτορας δικαιούται να ασκήσει τα δικαιώματά του από τη σύμβαση.

⁹⁸ Είναι δηλαδή δανειστής του οφειλέτη του προμηθευτή, βλ. **Βελέντζα Γιάννη**, Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών Συμβάσεων (Εργασιών), 3^η έκδοση, σελ. 1107.

⁹⁹ Βλ. άρθρο 2 παρ. 5 του ν. 1905/1990.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΑΡΤΑΣ

2.1. Η πιστωτική κάρτα ως σύγχρονος τρόπος πληρωμής των εμπορικών συναλλαγών και ως μορφή πίστωσης

Η πιστωτική κάρτα αποτελεί μια από τις συνηθέστερες σήμερα μορφές παροχής πιστώσεως αλλά και έναν σύγχρονο τρόπο πληρωμής, ο οποίος αντικαθιστά την πληρωμή με μετρητά. Ο πιστολήπτης αγοραστής αγαθών ή υπηρεσιών, ο οποίος μπορεί να είναι είτε επιχειρηματίας είτε καταναλωτής, ενισχύεται οικονομικά, αφού απαλλάσσεται από την άμεση καταβολή του χρηματικού ποσού, που οφείλει να καταβάλει στον προμηθευτή των αγαθών ή των υπηρεσιών.

2.1.1. Η πιστωτική κάρτα ως σύγχρονος τρόπος πληρωμής των εμπορικών συναλλαγών

Η πιστωτική κάρτα αποτελεί έναν από τους πιο σύγχρονους τρόπους πληρωμής, ο οποίος τείνει να αντικαταστήσει την πληρωμή με μετρητά χρήματα¹⁰⁰.

Το πλαστικό χρήμα¹⁰¹ όπως αποκαλείται η πιστωτική κάρτα χρησιμοποιείται σήμερα σε πολύ μεγάλο βαθμό στις εμπορικές συναλλαγές, αφού σε πολλές περιπτώσεις, ο καταναλωτής δεν διαθέτει κατά το χρόνο της συναλλαγής το απαιτούμενο χρηματικό ποσό για να αποκτήσει ένα συγκεκριμένο αγαθό που προορίζεται είτε για καταναλωτικό είτε για παραγωγικό σκοπό. Με την πίστωση του τιμήματος του προσφέρεται η δυνατότητα να αγοράσει το αγαθό αυτό¹⁰², με αποτέλεσμα μέσω της χρήσης της πιστωτικής κάρτας ο καταναλωτής¹⁰³ να ενισχύεται οικονομικά και να ικανοποιεί κατά αυτόν τον τρόπο τις βιοτικές του ανάγκες¹⁰⁴.

Η έκδοση μιας πιστωτικής κάρτας πραγματοποιείται στις περισσότερες περιπτώσεις από κάποιο τραπεζικό ίδρυμα, που έχει ορισμένο κάθε φορά αριθμό

¹⁰⁰ Η πιστωτική κάρτα υπάγεται άλλωστε στην έννοια του χρήματος υπό την ευρεία έννοια, αφού συγκεντρώνει τις ιδιότητες του μέσου ανταλλαγής, του μέτρου αξίας και του φορέα αξίας.

¹⁰¹ Βλ. ενδεικτ. **Καλλιμόπουλο**, Το δίκαιο του χρήματος, 1994, σελ. 74.

¹⁰² Βλ. **Βελέντζα Γιάννη**, Κάρτες και ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων, ΕΤΡΑΞΧρΔ, 1998, σελ. 343.

¹⁰³ Ή ακόμη και ο επιχειρηματίας.

¹⁰⁴ Ή αντίστοιχα ο επιχειρηματίας τις επιχειρηματικές του ανάγκες.

συμβεβλημένων μαζί του επιχειρήσεων¹⁰⁵, οι οποίες πωλούν προϊόντα ή παρέχουν υπηρεσίες προς τους κατόχους της κάρτας. Με την επίδειξη της πιστωτικής κάρτας από τον κάτοχό της, η συμβεβλημένη επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να δεχθεί την πληρωμή με πιστωτική κάρτα.

2.1.2. Η πιστωτική κάρτα ως μορφή πίστωσης¹⁰⁶

Η σύμβαση πιστωτικής κάρτας εκτός από ένα μέσο πληρωμής είναι και μια έμμεση μορφή πιστώσεως, αφού σε αντίθεση με την άμεση πίστωση¹⁰⁷, ο πιστούχος δεν λαμβάνει κάποιο χρηματικό ποσό, απλώς «αναβάλλεται» ο χρόνος καταβολής του χρηματικού ποσού, που οφείλει αυτός να καταβάλλει¹⁰⁸. Το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την ημέρα της αγοράς του προϊόντος ή την παροχή των υπηρεσιών μέχρι την καταβολή του χρηματικού ποσού είναι συνήθως ένας μήνας¹⁰⁹, υπάρχει βέβαια συχνά και η δυνατότητα εξόφλησης του χρέους σε περισσότερες δόσεις, ακόμη και άτοκων.

Σήμερα δε που πολλές επιχειρήσεις επιλέγουν τον θεσμό του factoring, προκειμένου οι εταιρείες πρακτορείας να προεξοφλούν άμεσα τις απαιτήσεις τους κατά των οφειλετών τους, η χρήση της πιστωτικής κάρτας είναι συχνότερη, αφού οι πράκτορες καταβάλλοντας στις προμηθεύτριες εταιρείες το συμφωνηθέν αντίτιμο των απαιτήσεων, παρέχουν άμεσα σε αυτές και έμμεσα στους οφειλέτες τους τη δυνατότητα να συμβάλλονται με αυτούς με σύμβαση πιστωτικής κάρτας, διευκολύνοντας τους τελευταίους ακόμη και με άτοκες δόσεις. Η τακτική αυτή των άτοκων δόσεων έχει λάβει σήμερα αρκετά μεγάλες διαστάσεις, αλλά τα πλεονεκτήματα που εμφανίζει για τους καταναλωτές δεν είναι περισσότερα από τα προβλήματα που αρκετά συχνά δημιουργεί σε αυτούς.

Υπάρχει η περίπτωση κατά την οποία η πίστωση που παρέχεται μέσω της πιστωτικής κάρτας να αφορά σε συγκεκριμένη συναλλαγή. Αυτή η περίπτωση είναι η

¹⁰⁵ Βλ. **Δούβλη Βασ.**, Ο δικαστικός έλεγχος λειτουργίας των Γ.Ο.Σ. στις τραπεζικές συναλλαγές, ΕΤρΑξΧρΔ, 1999, σελ. 34.

¹⁰⁶ Βλ. **Τσίρου Σίσσυ- Σπυριδούλα**, Πιστωτική Κάρτα, Σειρά Μελετών αστικού δικαίου, 2007, σελ. 88.

¹⁰⁷ Άμεση μορφή πίστωσης αποτελεί εκτός των άλλων και η πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων. Η άμεση πίστωση έγκειται στην άμεση καταβολή στον πιστούχο ορισμένου χρηματικού ποσού, με αποτέλεσμα την άμεση ενίσχυσή του.

¹⁰⁸ Βλ. **Τσίρου Σίσσυ- Σπυριδούλα**, ό.π., σελ. 89.

¹⁰⁹ Και συγκεκριμένα η πιο συνήθης περίπτωση είναι η καταβολή του χρηματικού ποσού στην αρχή κάθε μήνα, που αφορά στην χρήση της πιστωτικής κάρτας τον προηγούμενο μήνα.

αυτή της πιστωτικής κάρτας του διμερούς συστήματος, όπου εκδότης της κάρτας δεν είναι κάποιο τραπεζικό ίδρυμα αλλά ο ίδιος ο προμηθευτής των αγαθών ή των υπηρεσιών, ο οποίος είναι εκείνος που παρέχει την πίστωση στον κάτοχο της κάρτας¹¹⁰.

Η περίπτωση αντίθετα της πιστωτικής κάρτας του τριμερούς συστήματος προτιμάται από μικρές ή μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να πωλούν επί πιστώσει και έχουν ανάγκη άμεσης χρηματοδότησης. Οι επιχειρήσεις αυτές με την προσχώρησή τους στο σύστημα πιστωτικής κάρτας, απαλλάσσονται από την ευθύνη της είσπραξης των απαιτήσεών τους από τους πελάτες τους, οι οποίοι ενδεχομένως δεν θα καταβάλλουν το ποσό, για το οποίο έχουν λάβει πίστωση. Η ευθύνη αυτή μετατίθεται στον εκδότη της πιστωτικής κάρτας- τραπεζικό ίδρυμα, ο οποίος και εγγυάται για την φερεγγυότητα του κατόχου της κάρτας και αναλαμβάνει τον κίνδυνο να καταβάλλει στην συμβεβλημένη επιχείρηση αντί για τον κάτοχο ως πρωτοφειλέτης¹¹¹, όταν όμως παράλληλα με τη σύμβαση πιστωτικής κάρτας ο προμηθευτής- συμβεβλημένη επιχείρηση έχει εκχωρήσει τις απαιτήσεις της σε κάποιον factor, η ευθύνη αυτή ενδέχεται να λάβει διαφορετική μορφή.

2.2. Οι δημιουργούμενες σχέσεις στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας

Μεταξύ των συμβαλλομένων στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας δημιουργούνται τρεις σχέσεις, γεγονός που την εντάσσει στις τριμερείς συμβάσεις. Οι σχέσεις αυτές, οι οποίες αναπτύσσονται στη συνέχεια της παρούσης είναι οι εξής: η σχέση μεταξύ του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και του κατόχου, η σχέση μεταξύ του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης και η σχέση μεταξύ του κατόχου της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα:

2.2.1. Η σχέση μεταξύ του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και του κατόχου

Η κατάρτιση της σύμβασης πιστωτικής κάρτας συντελείται με την υπογραφή από τον υποψήφιο κάτοχο της πιστωτικής κάρτας εντύπου προδιατυπωμένου από τον εκδότη της πιστωτικής κάρτας, ήτοι της τράπεζας. Αυτό αναμφίβολα καθιστά την

¹¹⁰ Η περίπτωση αυτή της πιστωτικής κάρτας του διμερούς συστήματος είναι ελάχιστα διαδεδομένη στη χώρα μας.

¹¹¹ Βλ. **Τσίρου Σίσσυ- Σπυριδούλα**, ό.π., σελ. 98.

σύμβαση πιστωτικής κάρτας σύμβαση προσχώρησης, για την έγκυρη σύναψη της οποίας όμως πρέπει να επέλθει σύμπτωση των δηλώσεων βουλήσεως του εκδότη και του υποψήφιου κατόχου της πιστωτικής κάρτας.

Αναφορικά με την σχέση, η οποία συνδέει τον εκδότη της πιστωτικής κάρτας και τον κάτοχο, κατά την κρατούσα στη θεωρία και νομολογία άποψη, η σύμβαση πιστωτικής κάρτας χαρακτηρίζεται ως σύμβαση εντολής¹¹², αφού ο κάτοχος της κάρτας δίδει στον εκδότη της κάρτας την εντολή να καταβάλει αντ' αυτού στην συμβεβλημένη επιχείρηση το χρηματικό ποσό των αγορών του και σε αυτό έγκειται ο πυρήνας της σχέσης έκδοσης πιστωτικής κάρτας¹¹³.

Ο εκδότης της κάρτας γίνεται άμεσος και αμετάκλητος οφειλέτης της συμβεβλημένης επιχείρησης¹¹⁴. Συγκεκριμένα, ο κάτοχος εξουσιοδοτεί τον εκδότη της κάρτας να εξοφλεί για λογαριασμό του τις αποδείξεις πληρωμής, που προσάγονται από τις συμβεβλημένες επιχειρήσεις και ο κάτοχος υποχρεούται στη συνέχεια να πληρώσει τα σχετικά ποσά στον εκδότη κατά την συμφωνημένη ημερομηνία.

2.2.2. Η σχέση μεταξύ του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης

Γίνεται γενικά δεκτό ότι η σύμβαση μεταξύ του εκδότη της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης, ακόμη και όταν ο εκδότης δεν αναλαμβάνει τον κίνδυνο της μη καταβολής του αντιτίμου των αγαθών ή των υπηρεσιών από τον κάτοχο, αποτελεί γνήσια σύμβαση υπέρ¹¹⁵ τρίτου, δηλαδή του κατόχου της κάρτας,

¹¹² Περαιτέρω δε κατά την κρατούσα στη θεωρία και νομολογία άποψη πρόκειται για σύμβαση έμμισθης εντολής εξαιτίας της ύπαρξης ετήσιας συνδρομής, την οποία καταβάλλει ο κάτοχος μιας πιστωτικής κάρτας στον εκδότη της. Βλ. ενδεικτικά **Χαρίση- Στάμου Ηλέκτρα**, Η πιστωτική κάρτα 1984, σελ. 65 και 190, Α.Π. 589/2001, ΔΕΕ 2001/1117, Δ/ΝΗ 2002/422, ΕΤρΑξΧρΔ 2002/504. Άλλες απόψεις, όχι κρατούσες στη θεωρία και τη νομολογία, υποστηρίζουν ότι η σύμβαση πιστωτικής κάρτας μπορεί να χαρακτηριστεί ως σύμβαση άμισθης εντολής με στοιχεία σύμβασης ανοίγματος πίστωσης, χρησιδανείου και παροχής υπηρεσιών. Άλλη άποψη κάνει λόγο ότι πρόκειται για σύμβαση έργου με στοιχεία εντολής, διαφορετική άποψη χαρακτηρίζει τη σύμβαση πιστωτικής κάρτας ως σύμβαση μίσθωσης έργου με εφαρμογή των διατάξεων περί εντολής. Βλ. για τις απόψεις αυτές εκτενή αναφορά σε **Τσίρου Σίσσυ- Σπυριδούλα**, ό.π., σελ. 139 επ.

¹¹³ Ό.π., σελ. 144.

¹¹⁴ Έτσι στην ΕφΘεσ 820/1997, ΕπισκΕμπΔ 1997, σελ. 973.

¹¹⁵ Προς το συμφέρον.

κατά την έννοια της 411 ΑΚ με αντικείμενο την αναστολή της είσπραξης της οφειλής των κατόχων από τις συναλλαγές με τη συμβεβλημένη επιχείρηση¹¹⁶.

Η παραπάνω σχέση αποτελεί ταυτόχρονα και εμπορική παραγγελία, με παραγγελέα την επιχείρηση και παραγγελιοδόχο τον εκδότη, που έχει ως αντικείμενό της την είσπραξη των χρεωστικών αποδείξεων των κατόχων της κάρτας, με υποχρέωση όμως του εκδότη να προκαταβάλει τα αντίστοιχα ποσά στην επιχείρηση¹¹⁷.

2.2.3. Η σχέση μεταξύ του κατόχου της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης

Η σχέση του κατόχου της πιστωτικής κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης δεν είναι εκ των προτέρων δεδομένη¹¹⁸, αν και πάντοτε πρόκειται για σύμβαση προμήθειας αγαθών ή υπηρεσιών.

Ειδικότερα, η σχέση μεταξύ του κατόχου της κάρτας και της συμβεβλημένης επιχείρησης είναι συνήθως σύμβαση πωλήσεως (513 επ. ΑΚ) ή σύμβαση έργου (681 επ. ΑΚ) και όπως θα αναπτυχθεί παρακάτω τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μερών είναι ανάλογα με τη σύμβαση που συνάπτουν κάθε φορά τα μέρη, αφού η σύμβαση πιστωτικής κάρτας είναι απλώς δηλωτικός του τρόπου πληρωμής.

¹¹⁶ Βλ. σχετικά ΕιρΘεσ 4309/2005, ΔΕΕ 2006, σελ. 408.

¹¹⁷ Βλ. σχετική ανάπτυξη **Βελέντζα Γιάννη**, Νομολογία ΤρΑξΧρΔ 1990-2002, 2003, Πιστωτική Κάρτα, σελ. 247.

¹¹⁸ Βλ. **Τσίρου Σίσσυ- Σπυριδούλα**, ό.π., σελ. 230.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΑΝΩΜΑΛΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ FACTORING ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΑΡΤΑΣ

3.1. Οι συνέπειες της παραβίασης των συμβατικών υποχρεώσεων του οφειλέτη- κατόχου πιστωτικής κάρτας

Ο κάτοχος της πιστωτικής κάρτας οφείλει γενικά να μην παραβιάζει τις υποχρεώσεις του από τη συναπτόμενη σύμβαση με την συμβεβλημένη επιχείρηση. Όταν λοιπόν η σύμβαση που έχει συναφθεί μεταξύ της συμβεβλημένης επιχείρησης και του κατόχου της πιστωτικής κάρτας είναι σύμβαση πώλησης των άρθρων 513 επ. ΑΚ, η κύρια υποχρέωση του κατόχου της πιστωτικής κάρτας δεν μπορεί παρά να είναι η καταβολή του τιμήματος, η υποχρέωσή του δε αυτή είναι δεδομένη, ακόμη κι αν τις απαιτήσεις του ο προμηθευτής τις έχει εκχωρήσει δυνάμει συμβάσεως factoring σε κάποιον factor.

Έτσι εάν ο κάτοχος της κάρτας παραβιάσει την βασική του υποχρέωση για εμπρόθεσμη καταβολή του χρέους ή των δόσεων, όπως οι δόσεις αυτές ορίζονται στους μηνιαίους συγκεντρωτικούς λογαριασμούς, όταν η σύμβαση πιστωτικής κάρτας συνδυάζεται με σύμβαση factoring, ο factor μπορεί να διεκδικήσει το οφειλόμενο χρηματικό ποσό και τους αναλογούντες τόκους υπερημερίας, έχοντας υπεισέλθει με τη σύμβασηπρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του προμηθευτή.

Εκτός επομένως από τις περιπτώσεις που θα αναπτυχθούν παρακάτω, όπου ο προμηθευτής παραβιάζει τις συμβατικές του υποχρεώσεις, υπάρχει ενδεχόμενο σε μια σύμβαση factoring, όπου οι εκχωρηθείσες στον πράκτορα απαιτήσεις προέρχονται από σύμβαση πιστωτικής κάρτας, ο οφειλέτης του πράκτορα- κάτοχος της πιστωτικής κάρτας να είναι αφερέγγυος, δηλαδή να βρίσκεται σε αδυναμία πληρωμής ή ακόμη να αρνείται απλώς την πληρωμή του χρηματικού ποσού στον πράκτορα, χωρίς η αδυναμία ή άρνηση αυτή να οφείλεται σε ανυπαρξία της απαίτησης ή σε προβολή ενστάσεων από την πλευρά του κατόχου της πιστωτικής κάρτας- οφειλέτη λόγω ελαττώματος της παροχής¹¹⁹. Στην περίπτωση αυτή

¹¹⁹ Αφού όπως αναφέρθηκε παραπάνω επί ανυπαρξίας της απαίτησης ή προβολής ενστάσεως εκ μέρους του οφειλέτη, γεννάται ευθύνη του ίδιου του προμηθευτή, ακόμη κι αν τον πιστωτικό κίνδυνο φέρει ο πράκτορας. Ενστάσεις του οφειλέτη που θεμελιώνουν ευθύνη

διακρίνουμε δύο περιπτώσεις αναφορικά με την ευθύνη του προμηθευτή και αντίστοιχα του πράκτορα επί αφερεγγυότητας του κατόχου της πιστωτικής κάρτας: α) την περίπτωση του γνήσιου factoring και β) την περίπτωση του μη γνήσιου factoring.

3.1.1. Η ευθύνη της προμηθεύτριας εταιρείας- συμβεβλημένης επιχείρησης στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας στην περίπτωση του γνήσιου factoring

Όταν στη σύμβαση factoring τα μέρη έχουν συμφωνήσει ότι τον πιστωτικό κίνδυνο, δηλαδή τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του οφειλέτη τον φέρει ο πράκτορας, ο τελευταίος στερείται του δικαιώματος να στραφεί αναγωγικά κατά του προμηθευτή στην περίπτωση αφερεγγυότητας του οφειλέτη, αφού ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου από τον πράκτορα σημαίνει και την ταυτόχρονη απαλλαγή του προμηθευτή.

Επί απαιτήσεων δηλαδή που προέρχονται από σύμβαση πιστωτικής κάρτας, όταν τον κίνδυνο αδυναμίας ή άρνησης πληρωμής εκ μέρους του οφειλέτη τον έχει αναλάβει εξ ολοκλήρου ο πράκτορας, ο τελευταίος δεν δικαιούται να ζητήσει την επιστροφή του αντιτίμου που κατέβαλε στον προμηθευτή, όταν ο οφειλέτης δεν του καταβάλλει το άνω ποσό, απλώς διατηρεί το δικαίωμα να στραφεί κατά του οφειλέτη και να επιδιώξει δικαστικά την ικανοποίησή του.

3.1.2. Η ευθύνη της προμηθεύτριας εταιρείας- συμβεβλημένης επιχείρησης στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας στην περίπτωση του μη γνήσιου factoring

Όταν στη σύμβαση factoring τα μέρη έχουν συμφωνήσει ότι τον πιστωτικό κίνδυνο, δηλαδή τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του οφειλέτη εξακολουθεί να τον φέρει ο προμηθευτής, ο πράκτορας, όταν ο οφειλέτης δεν του καταβάλλει το άνω ποσό δικαιούται να ζητήσει την επιστροφή του αντιτίμου που κατέβαλε στον προμηθευτή και παράλληλα ο προμηθευτής βαρύνεται και με τις προμήθειες και τα έξοδα του πράκτορα. Το ίδιο ισχύει και επί απαιτήσεων που προέρχονται από σύμβαση πιστωτικής κάρτας, όταν δηλαδή τον κίνδυνο αδυναμίας ή άρνησης πληρωμής εκ μέρους του οφειλέτη φέρει ο προμηθευτής.

του προμηθευτή και απαλλάσσουν τον πράκτορα είναι για παράδειγμα εκείνη της κακής εκτέλεσως της σύμβασης, του συμψηφισμού κ.λ.π.

3.2. Οι συνέπειες της παραβίασης των συμβατικών υποχρεώσεων του προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών

Ανάμεσα στις υποχρεώσεις της συμβεβλημένης επιχείρησης, όταν η συναπτόμενη σύμβαση είναι σύμβαση πώλησης, είναι η παράδοση της νομής του πράγματος στον κάτοχο της κάρτας και η μεταβίβασή του σε αυτόν κατά κυριότητα.

Υπάρχει όμως ενδεχόμενο η συμβεβλημένη επιχείρηση στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας, που είναι ταυτόχρονα η προμηθεύτρια εταιρεία στη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, να μην προβεί σε προσήκουσα εκπλήρωση της παροχής, μολονότι έχει εισπράξει ήδη από τον οφειλέτη και κάτοχο της πιστωτικής κάρτας το τίμημα με αντίστοιχη χρέωση του λογαριασμού του.

Άλλη περίπτωση είναι και η περίπτωση της καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων της συμβεβλημένης επιχείρησης, όταν η τελευταία συμπληρώνει στο παραστατικό της συναλλαγής χρηματικό ποσό μεγαλύτερο του συμφωνηθέντος ή επιτυγχάνει πληρωμή για αγαθά ή υπηρεσίες που ουδέποτε παραγγέλθηκαν¹²⁰, ή που παρουσιάζουν ελαττώματα, οπότε η απαίτηση που εν συνεχεία θα έχει ο πράκτορας- εκδοχέας στη σύμβαση factoring κατά του κατόχου της κάρτας ουσιαστικά θα είναι ολικά ή μερικά ανύπαρκτη ή θα πάσχει ελαττωμάτων.

Οι παραπάνω όμως περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης factoring από αίτια που ανάγονται στο πρόσωπο του προμηθευτή δεν είναι μοναδικές. Η ελευθερία των συμβάσεων αλλά και η τάση τόσο των τραπεζών όσο και των επιχειρήσεων να εκμεταλλεύονται τους οικονομικά ασθενέστερους καταναλωτές ή ακόμη και τους επιτηδευματίες που αγοράζουν αγαθά ή υπηρεσίες δημιουργεί προβλήματα, η επίλυση των οποίων συχνά είναι ιδιαίτερα δυσχερής. Τα δικαστήρια βέβαια αλλά και οι ανεξάρτητες διοικητικές αρχές της χώρας μας κατά κανόνα προστατεύουν τον οικονομικά ασθενέστερο συμβαλλόμενο, ο εφαρμοστής όμως του δικαίου βρίσκεται πολλές φορές αντιμέτωπος με καινούρια ζητήματα, τα οποία δημιουργεί η συναλλακτική πρακτική και καλείται να κρίνει για το έγκυρο ή μη προδιατυπωμένων όρων συναλλαγών.

Στη συνέχεια της παρούσης θα εκτεθούν οι περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης factoring που συντρέχει με σύμβαση πιστωτικής κάρτας, όταν ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών, που είναι ταυτόχρονα και η συμβεβλημένη επιχείρηση στη σύμβαση πιστωτικής κάρτας αθετεί τις συμβατικές του υποχρεώσεις.

¹²⁰ Τσίρου Σίσσυ- Σπυριδούλα, ό.π., σελ. 101.

3.2.1. Η προστασία του κατόχου πιστωτικής κάρτας και οφειλέτη στη σύμβαση factoring, στην περίπτωση αμφισβήτησεως της εκχωρηθείσας απαίτησης κατά τις διατάξεις περί εκχωρήσεως του Αστικού Κώδικα

Κατά τη διάταξη του άρθρου 455 ΑΚ ο δανειστής μπορεί με σύμβαση να μεταβιβάσει σε άλλον την απαίτησή του χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη (εκχώρηση). Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, με την εκχώρηση ο εκχωρητής-προμηθευτής στη σύμβαση factoring μεταβιβάζει σε άλλον την απαίτησή του, χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη. Η μεταβιβαζόμενη απαίτηση, παρά την αλλαγή του προσώπου του δανειστή¹²¹ παραμένει η ίδια, όπως ήταν και προηγουμένως. Περαιτέρω, κατ' άρθρο 467 παρ. 1 ΑΚ σε περίπτωση εκχώρησης από επαχθή αιτία ο εκχωρητής ευθύνεται μόνο για την ύπαρξη της απαίτησης.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι σε περίπτωση εκχώρησης απαίτησης ανύπαρκτης ολικά ή κατά ένα μέρος, ο εκχωρητής- ήτοι στην περίπτωση της σύμβασης factoring ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών- ευθύνεται απέναντι στον εκδοχέα- πράκτορα, τούτο δε ανεξάρτητα από την γνώση ή την ανυπαίτια από μέρους του άγνοια της ανυπαρξίας της απαιτήσεως, καθ' όσον εγγυάται ότι ο εκχωρηθείς οφειλέτης οφείλει πράγματι την εκχωρηθείσα απαίτηση.

Επί ανύπαρκτων δηλαδή των απαιτήσεων, ο οφειλέτης στην πραγματικότητα δεν είναι αποδέκτης αγαθών ή υπηρεσιών εκ μέρους του εκχωρητή στην σύμβαση factoring και για τον λόγο αυτό ο προμηθευτής υπέχει ευθύνη τόσο απέναντι στον εκδοχέα- πράκτορα όσο και απέναντι στον οφειλέτη, η ευθύνη του δε αυτή είναι ενδεχομένως και ποινική¹²². Η αστική ευθύνη του προμηθευτή προκύπτει από τις άνω διατάξεις του Αστικού Κώδικα αλλά και από την βασική αρχή που προκύπτει από τον νόμο ότι ο πράκτορας επιχειρηματικών απαιτήσεων δεν υπεισέρχεται στις διαφορές που τυχόν προκύπτουν μεταξύ του προμηθευτή και του οφειλέτη του ως προς την εκπλήρωση των μεταξύ τους υποχρεώσεων.

Πιο πολύπλοκο είναι το ζήτημα της ευθύνης του εκχωρητή- προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών σε μια σύμβαση factoring, επί αμφισβήτησεως των εκχωρηθεισών απαιτήσεων, όταν οι απαιτήσεις αυτές προέρχονται μεταξύ άλλων και

¹²¹ Όπως παραπάνω στο πρώτο κεφάλαιο αναλυτικά εκτέθηκε, στη σύμβαση factoring δανειστής καθίσταται ο πράκτορας- εκδοχέας.

¹²² Αφού επί εκχώρησης ανύπαρκτων απαιτήσεων για τις οποίες ο προμηθευτής έχει παράλληλα χρεώσει και την πιστωτική κάρτα του οφειλέτη και κατόχου της, ο προμηθευτής-συμβεβλημένη επιχείρηση έχει ενδεχομένως διαπράξει κατά του πράκτορα το αδίκημα της απάτης, ενώ κατά το κατόχου της πιστωτικής το αδίκημα της πλαστογραφίας.

από σύμβαση πιστωτικής κάρτας, όταν δηλαδή παράλληλα με την τριγωνική σχέση μεταξύ πράκτορα, προμηθευτή και οφειλέτη¹²³ υφίσταται και η δημιουργούμενη από τη σύμβαση πιστωτικής κάρτας τριγωνική σχέση μεταξύ του προμηθευτή-συμβεβλημένης επιχείρησης, του οφειλέτη-κατόχου της πιστωτικής κάρτας και του εκδότη της πιστωτικής κάρτας- τράπεζας. Η αναπόφευκτη εξάλλου ανάμειξη του πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων στις σχέσεις μεταξύ του προμηθευτή και του οφειλέτη, στον βαθμό που ο πράκτορας εισπράττει την αξία των απαιτήσεων του προμηθευτή από τον οφειλέτη του δημιουργεί κίνδυνο περιπλοκής των δημιουργούμενων στη σύμβαση factoring σχέσεων.

Οι εταιρείες factoring- συνήθως τράπεζες ή θυγατρικές τραπεζών- στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους και της χρηματοδότησης των μικρών ή μεσαίων κατά κανόνα επιχειρήσεων, συχνά προβαίνουν σε προεξόφληση δόσεων από πιστωτικές κάρτες. Η εμπορική επιχείρηση ως εκχωρητής των απαιτήσεων της με αυτόν τον τρόπο μπορεί να αυξήσει κατακόρυφα τις πωλήσεις της, προσφέροντας προγράμματα δόσεων, συχνά δε ακόμη και άτοκων, στους κατόχους πιστωτικών καρτών.

Στην ενδεχόμενη όμως περίπτωση που οι προερχόμενες από πιστωτικές κάρτες απαιτήσεις κηρυχθούν ελαττωματικές (άκυρες) ολικά ή μερικά, ο εκχωρητής-προμηθευτής ευθύνεται απέναντι στον πράκτορα για την ανυπαρξία των απαιτήσεων, κατά τις διατάξεις του 904 ΑΚ περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, ακόμη και όταν ο πράκτορας έχει αναλάβει τον πιστωτικό κίνδυνο (γνήσιο factoring). Οι εν λόγω διατάξεις εφαρμόζονται στην περίπτωση αυτή, ελλείψει ειδικής νομοθετικής ρύθμισης.

3.2.2. Η προστασία του κατόχου πιστωτικής κάρτας και οφειλέτη στη σύμβαση factoring κατά τις διατάξεις περί προστασίας καταναλωτή και της ΥΑ Φ1-983/1991 (ΦΕΚ Β' 172/21.3.1991)

Ο οφειλέτης στη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, όταν ταυτόχρονα είναι και κάτοχος πιστωτικής κάρτας λαμβάνει την ιδιότητα του καταναλωτή, ως τελικός αποδέκτης των αγαθών ή των υπηρεσιών που αγοράζει και ως εκ τούτου, σε αντίθεση με την επιχείρηση από την οποία προμηθεύεται τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, χαρακτηρίζεται από διαπραγματευτική απειρία ή αδυναμία.

Στη σύμβαση εκδόσεως πιστωτικής κάρτας εφαρμόζονται εκτός από τις διατάξεις περί προστασίας καταναλωτή και οι διατάξεις της Υπουργικής Αποφάσεως

¹²³ Στη σύμβαση factoring.

ΥΑ Φ1-983/1991 (ΦΕΚ Β' 172/21.3.1991) περί «καταναλωτικής πίστωσης», που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 2 παρ. 1 περ. η' του ν. 1338/1983 προς εναρμόνιση με την οδηγία 87/102/ΕΟΚ όπως αυτή τροποποιήθηκε από τη οδηγία 90/88/ΕΟΚ.

3.2.2.1. Η εφαρμογή των διατάξεων περί προστασίας καταναλωτή

Ο κάτοχος πιστωτικής κάρτας ως καταναλωτής, όταν συμβάλλεται με προμηθευτές αγαθών ή υπηρεσιών, τυγχάνει προστασίας στις περιπτώσεις εκείνες, που διαταράσσεται η ισορροπία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του προς τον συμφέρον των προμηθευτών του, άσχετα αν οι τελευταίοι έχουν εκχωρήσει τις απαιτήσεις τους εναντίον του κατόχου της πιστωτικής κάρτας σε κάποιον factor, τράπεζα ή ανώνυμη εταιρεία.

Όπως αναλύθηκε παραπάνω, με την εκχώρηση των απαιτήσεων του στον πράκτορα, ο προμηθευτής λαμβάνει άμεση χρηματοδότηση, χωρίς όμως να απαλλάσσεται από την ευθύνη για την ύπαρξη και το ύψος της απαίτησης καθώς και για τα τυχόν υπάρχοντα ελαττώματα της παροχής ή ακόμη για την πλημμελή εκπλήρωση της παροχής από μέρους του προς τον οφειλέτη και κάτοχο πιστωτικής κάρτας.

Επιπλέον όταν ο οφειλέτης συμβάλλεται με τον προμηθευτή με σύμβαση πιστωτικής κάρτας, τυγχάνει προστασίας σε περίπτωση καταστρατήγησης των δικαιωμάτων του από προδιατυπωμένους γενικούς όρους συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.), οι οποίοι σε αυτήν την περίπτωση κρίνονται καταχρηστικοί και επομένως άκυροι. Στην περίπτωση δε που τις απαιτήσεις του προμηθευτή αγαθών ή υπηρεσιών έχει αναλάβει ο πράκτορας, η προστασία του οφειλέτη-καταναλωτή σε περίπτωση καταστρατηγήσεως των δικαιωμάτων του υπέρ των δικαιωμάτων του προμηθευτή ή του πράκτορα, διατηρείται.

3.2.2.2. Η εφαρμογή της ΥΑ Φ1-983/1991 (ΦΕΚ Β' 172/21.3.1991)

Οι διατάξεις της άνω Υπουργικής Αποφάσεως εφαρμόζονται, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που τίθενται από αυτήν. Συγκεκριμένα, ο πιστωτικός φορέας και ο προμηθευτής αγαθών ή υπηρεσιών πρέπει να συνδέονται με προϋπάρχουσα σύμβαση, βάσει της οποίας η παροχή πίστωσης στους καταναλωτές (κατόχους της κάρτας) γίνεται αποκλειστικά από τον πιστωτικό φορέα, με σκοπό την απόκτηση αγαθών ή υπηρεσιών από τον εν λόγω προμηθευτή.

Η αποσύνδεση της συμβάσεως που συνάπτει ο πελάτης με την τράπεζα από τη σύμβαση που συνάπτει ο ίδιος ο πελάτης με την συμβεβλημένη επιχείρηση,

εφόσον δεν τίθεται θέμα εφαρμογής της παραπάνω υπουργικής απόφασης, τονίζεται με την πρόσθετη ειδική συμφωνία μεταξύ πελάτη και της τράπεζας ότι η εκδότρια της κάρτας της κάρτας τράπεζα δεν έχει ευθύνη έναντι του κατόχου της κάρτας για τις πράξεις ή παραλείψεις των επιχειρήσεων κατά τις συναλλαγές του με αυτές ούτε ο κάτοχος έχει δικαίωμα να προβάλει κατά τη τράπεζας ενστάσεις και αξιώσεις που τυχόν θα έχει έναντι των επιχειρήσεων¹²⁴. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο κάτοχος πιστωτικής κάρτας δεν μπορεί να στραφεί κατά του προμηθευτή, όταν θίγονται τα δικαιώματά του, άσχετα αν τελευταίος έχει εκχωρήσει τις απαιτήσεις του στον πράκτορα.

Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 4 της ΥΑ Φ1-983/1991 (ΦΕΚ Β' 172/21.3.1991) ο καταναλωτής (κάτοχος της πιστωτικής κάρτας) έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την εκπλήρωση της οφειλής του προς τον πιστωτικό φορέα- εκδότη της πιστωτικής κάρτας, εφόσον έχει στραφεί με αγωγή κατά της συμβεβλημένης με την τράπεζα επιχειρήσεως, που του παρέσχε αγαθά ή υπηρεσίες¹²⁵ και μάλιστα μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης.

Με την άνω υπουργική απόφαση παρέχεται δυνατότητα στον πελάτη- κάτοχο της κάρτας να αντιτάξει κατά της τράπεζας ενστάσεις που προκύπτουν από τη σχέση του¹²⁶ με τη συμβεβλημένη επιχείρηση. Η δυνατότητα αυτή δεν μπορεί να αποκλεισθεί με αντίθετη συμφωνία των μερών αφού αυτή δεν θα ήταν σύμφωνη προς την απαγορευτική διάταξη του άρθρου 13 παρ. 2 της υπουργικής απόφασης, αν δε συμπεριληφθεί τέτοιος όρος στη σύμβαση μεταξύ πιστωτικής κάρτας, όταν η εκδότρια και η συμβεβλημένη επιχείρηση συνδέονται μεταξύ τους με προϋπάρχουσα σύμβαση, όπως για παράδειγμα σύμβαση factoring, ο όρος αυτός δεν είναι απλώς καταχρηστικός αλλά απολύτως άκυρος.

3.2.3. Η προστασία του κατόχου πιστωτικής κάρτας και οφειλέτη στη σύμβαση factoring, στην περίπτωση ελαττώματος του αγαθού ή της υπηρεσίας, κατά τις διατάξεις περί πωλήσεως του Αστικού Κώδικα

Ο οφειλέτης στη σύμβαση factoring σε περίπτωση αγοράς ελαττωματικού προϊόντος ή παροχής ελαττωματικής υπηρεσίας από τον προμηθευτή

¹²⁴ Για όλα τα παραπάνω βλ. σχετικά Α.Π. 1219/2001, ΔΕΕ 2001, σελ. 1128.

¹²⁵ Βλ. σχετικά και ΠΠΑ 1208/1998, Α' Δημοσίευση Νόμος-Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών.

¹²⁶ Π.χ. πώληση.

προστατεύεται, ελλείπει ειδικής νομοθετικής ρύθμισης¹²⁷, κατά τις διατάξεις του αστικού δικαίου.

Για τυχόν ενστάσεις του οφειλέτη κατά του προμηθευτή αναφορικά με ελαττώματα του προϊόντος ή της υπηρεσίας ευθύνεται ο ίδιος ο προμηθευτής και όχι ο πράκτορας, ακόμη και εάν ο πιστωτικός κίνδυνος έχει αναληφθεί από τον πράκτορα, αφού η ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου δεν σημαίνει την πλήρη απαλλαγή του προμηθευτή.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αναφερόμενα γεννάται το θέμα των υποχρεώσεων που τυχόν υπέχει ο πράκτορας επιχειρηματικών απαιτήσεων έναντι του οφειλέτη (τρίτου), στην περίπτωση που ο τελευταίος, αφού καταβάλλει το αντάλλαγμα στον πράκτορα επιχειρηματικών απαιτήσεων, θέλει να ασκήσει τυχόν δικαιώματά του από την έννομη σχέση που τον συνδέει με τον προμηθευτή των αγαθών ή υπηρεσιών, τα οποία αφορούν την επιστροφή του ανταλλάγματος ή μέρους αυτού. Αυτό μπορεί να συμβεί αν διαπιστωθούν πραγματικά ελαττώματα ή έλλειψη συμφωνημένης ιδιότητας του πωληθέντος πράγματος και ο οφειλέτης θέλει να ασκήσει τα δικαιώματά του για υπαναχώρηση ή μείωση του τιμήματος.

Η προστασία του οφειλέτη αγοραστή αγαθών ή υπηρεσιών διέπεται από τις διατάξεις 513 επ. ΑΚ. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές επί μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του πωλητή, ο αγοραστής έχει τα δικαιώματα του δανειστή στις αμφοτεροβαρείς συμβάσεις και ιδίως σε περίπτωση υπερημερίας ή υπαίτιας αδυναμίας του οφειλέτη¹²⁸, ενώ, εάν η παροχή του ενός από τους συμβαλλομένους, στη συγκεκριμένη περίπτωση του προμηθευτή, είναι αδύνατη από γεγονός για το οποίο έχει ευθύνη, ο άλλος μπορεί είτε να επικαλείται είτε τα δικαιώματα του 380 ΑΚ (κοινή απαλλαγή), είτε να απαιτήσει αποζημίωση, είτε να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση.

Επιπλέον, εκεί όπου τα ελαττώματα καθιστούν αδύνατη την εκτέλεση της συμβάσεως, ιδρύεται ευθύνη για την μη εκπλήρωση, συνεπεία της οποίας ο οφειλέτης της αδύνατης παροχής υποχρεούται να αποδώσει την αντιπαροχή, αν τυχόν την κατέβαλε ο αντισυμβαλλόμενος¹²⁹, κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Τέλος, αν η συμβεβλημένη επιχείρηση- προμηθεύτρια στη σύμβαση factoring παραδίδει ελαττωματικό προϊόν ή πράγμα από το οποίο ελλείπει η συνομολογημένη

¹²⁷ Όπως αναφέρθηκε παραπάνω ο ν. 1905/1990 δεν περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης.

¹²⁸ Άρθρο 516 ΑΚ.

¹²⁹ Άρθρα 380 και 382 ΑΚ.

ιδιότητα, ο κάτοχος της πιστωτικής κάρτας που είναι ταυτόχρονα και οφειλέτης του factor έχει δικαίωμα διόρθωσης του πράγματος ή αντικατάστασης του πράγματος ή μείωσης του τιμήματος ή υπαναχώρησης από τη σύμβαση και σε όλες αυτές τις περιπτώσεις σωρευτικά δικαίωμα αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 540 επ. ΑΚ.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι, ακόμη και αν ο οφειλέτης και κάτοχος της πιστωτικής κάρτας, έχει δώσει στον εκδότη της κάρτας την εντολή να καταβάλει αντ' αυτού στην συμβεβλημένη επιχείρηση το χρηματικό ποσό των αγορών του και ο εκδότης έχει καταβάλλει το χρηματικό αυτό ποσό, προτού ακόμη ο κάτοχος της κάρτας διαπιστώσει την ελαττωματικότητα του προϊόντος ή της υπηρεσίας που ο προμηθευτής του πώλησε ή του παρέιχε, δικαιούται να απαιτήσει την επιστροφή του χρηματικού ποσού που κατέβαλε ή και αποζημίωση και ο εκδότης της κάρτας που εξαιτίας της συμβάσεως πιστωτικής κάρτας έχει καταστεί οφειλέτης της συμβεβλημένης επιχείρησης δικαιούται να απαιτήσει από τον προμηθευτή το χρηματικό ποσό, κατά τις διατάξεις των 904 επ. ΑΚ.

Σε περίπτωση δε που η είσπραξη των απαιτήσεων έχει εκχωρηθεί με σύμβαση factoring σε εταιρεία factor, η εταιρεία αυτή ακόμη και εάν έχει εισπράξει τα χρηματικά ποσά, όπως αυτά προκύπτουν από τις αντίστοιχες αποδείξεις πληρωμής, υποχρεούται να τα επιστρέψει στον κάτοχο της κάρτας, επειδή με τη σύμβαση factoring έχει υπεισέλθει στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της συμβεβλημένης επιχείρησης.

Η ακόμη στην περίπτωση κατά την οποία ο factor, ο οποίος με τη σύμβαση factoring έχει αγοράσει τις απαιτήσεις της συμβεβλημένης με τον κάτοχο πιστωτικής κάρτας, έχει αποστείλει πιστωτικό σημείωμα στον εκδότη της πιστωτικής κάρτας υπέρ του κατόχου λόγω ακύρωσης της συναλλαγής ή μείωσης του τιμήματος και ο εκδότης παραλείπει να πιστώσει τον λογαριασμό του κατόχου με το αντίστοιχο χρηματικό ποσό, τότε ο κάτοχος έχει δικαίωμα αποζημίωσης βάσει του άρθρου 330 ΑΚ και επικουρικά βάσει των διατάξεων περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Όλα τα παραπάνω ισχύουν σε κάθε περίπτωση, που ο προμηθευτής-αντισυμβαλλόμενος του κατόχου πιστωτικής κάρτας, δεν εκπληρώνει τη σύμβαση¹³⁰ από υπαιτιότητά του ή παραδίδει στον κάτοχο της πιστωτικής κάρτας προϊόν ή υπηρεσία που πάσχει ελαττώματος.

Υπάρχει βέβαια και ενδεχόμενο ο οφειλέτης να ασκήσει τα δικαιώματά του από την σχέση του με τον προμηθευτή σε χρονικό σημείο κατά το οποίο ο πράκτορας δεν έχει καταβάλλει στον προμηθευτή το αντάλλαγμα των απαιτήσεων.

¹³⁰ Συνήθως όπως προαναφέρθηκε πώλησης ή έργου.

Σε αυτή των περίπτωση, η δυνατότητα επιστροφής του ανταλλάγματος από τον πράκτορα στον οφειλέτη είναι δυνατόν να διευκολύνει την διαδικασία αναζήτησής του από τον τελευταίο¹³¹.

¹³¹ Βλέπε σχετικά **Τσιμπανούλη Δημ.,** ό.π., σελ. 422.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Η εισαγωγή και στη χώρα μας ειδικής νομοθεσίας για τη σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, δηλαδή του ν. 1905/1990, όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα¹³², με πολλές μάλιστα διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, ήταν αναμφισβήτητα απόρροια της επιρροής των διεθνών συναλλαγών και της ανάγκης προς εκσυγχρονισμό της επιχειρηματικής δράσης.

Ο ελληνικός επιχειρηματικός κόσμος διστακτικά μεν κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής του θεσμού, λιγότερο διστακτικά στη συνέχεια, από το 1995 και έπειτα, αναγνώρισε τις ωφέλειες που προσφέρει η επιλογή του factoring, γεγονός που συντέλεσε στην ραγδαία ανάπτυξή του¹³³. Σήμερα πλέον στην Ελλάδα πολλές επιχειρήσεις εμπιστεύονται τις εταιρείες factoring, οι οποίες εκτός από οικονομικά εύρωστες είναι και γνώστες της αγοράς, προκειμένου όχι μόνο να λάβουν άμεση χρηματοδότηση αλλά και για να απαλλαγούν οι ίδιες από το βάρος της παρακολούθησης και ενδεχόμενης δικαστικής επιδίωξης των απαιτήσεών τους κατά των πελατών τους- καταναλωτών.

Η παρούσα εργασία δεν αποτελεί παρά μια προσπάθεια προσέγγισης και έρευνας των προβλημάτων, που μπορούν να γεννηθούν από το συνδυασμό της σύμβασης πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και της σύμβασης πιστωτικής κάρτας, δύο σύγχρονων δηλαδή μορφών συμβάσεων της οικονομίας, χωρίς όμως να περιέχει τις λύσεις στα προβλήματα αυτά, δεδομένου μάλιστα ότι οι εν λόγω λύσεις δεν δίδονται από ειδικές νομοθετικές διατάξεις αλλά πρέπει να αναζητηθούν στις ειδικές διατάξεις που διέπουν το factoring και τη σύμβαση πιστωτικής κάρτας σε συνδυασμό με τις διατάξεις του αστικού δικαίου, με βάση όμως την κύρια σχέση που διέπει τους συναλλασσομένους.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο εφαρμοστής του δικαίου καλείται πρώτον να αναλάβει το δύσκολο έργο της αντιμετώπισης πρωτοεμφανιζόμενων, σύγχρονων ζητημάτων, που συνεχώς η σύγχρονη συναλλακτική πρακτική δημιουργεί και δεύτερον να επαυξήσει την αυστηρότητα του δικαστικού ελέγχου αναφορικά με τους όρους των συναλλαγών, προστατεύοντας τον ασθενέστερο σε σχέση με τις εταιρείες factoring και τις προμηθεύτριες εταιρείες καταναλωτή, τον οφειλέτη εν προκειμένω στη σύμβαση factoring και ταυτόχρονα κάτοχο πιστωτικής κάρτας.

Ενόψει δε της εκσυγχρονιστικής τάσης που αναμφίβολα παρουσιάζουν οι δύο αυτοί θεσμοί, που εμφανίζονται πλέον ολοένα και περισσότερο στην πράξη με

¹³² Για τις τροποποιήσεις του ν. 1905/1990 βλ. ανωτέρω.

¹³³ Βλ. και Αγαλλοπούλου Πηνελ., ό.π., σελ. 379 επ.

ποικίλες μορφές, αντίστοιχα εκσυγχρονιστική πρέπει να είναι και η εφαρμογή του δικαίου και η νομολογιακή αντιμετώπιση των ζητημάτων που είναι δυνατόν να προκύψουν κατά την εφαρμογή των θεσμών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Για την σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring)

- Αγαλλοπούλου Π., Βασικές Έννοιες Αστικού Δικαίου, 2003
- Βάθης Β., Η σύμβαση factoring, Μελέτες Ιδιωτικού Δικαίου, 1995
- Βασιλείου Δημ., Μια συνοπτική θεώρηση της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ΔΕΕΤ 1997/Γ'
- Βελέντζας Γιάννης, Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών Συμβάσεων (Εργασιών), 3^η έκδοση.
- Του ιδίου, Χρηματοδοτημένη πώληση και ενστάσεις του αγοραστή έναντι της τράπεζας, Νομικό Βήμα, τόμος 34, 1986 σελ. 645 επ.
- Γεωργιάδης Απ., Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, 4^η έκδ., 2000
- Του ιδίου, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος, τ. Ι, 2004
- Του ιδίου, Η χρηματοδοτική ανάληψη απαιτήσεων, Νομικό Βήμα, τόμος 36, 1988, σελ. 149 επ.
- Θεμελή Χρ., Προς ένα νέο φαινόμενο συναλλαγών, το factoring, Αρμεν. (Επιστ. Επετ.), 1985, σελ. 154.
- Κοντογιάννη Α., Η λειτουργία της εκχώρησης στο πλαίσιο της σύμβασης factoring, ΔΕΕ 1999, 376
- Μούργελα Γιάννη, Factoring: πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων, ΔΕΕΤ 1996, τεύχος Β', σελ. 40 επ., ή ΕΤρΑξΧρΔ 1996, σελ. 295
- Ρόκας Νικόλαος, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2002.
- Τσιμπανούλη Δημήτρη, Ένα νομοσχέδιο για την πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring), Νομικό Βήμα, τόμος 38, 1990, σελ. 412 επ.
- Ψυχομάνης Σ., Το factoring ως σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, 1996
- Του ιδίου, Οι τράπεζες και η εποπτεία τους, 2006

- για την πιστωτική κάρτα

- Βελέντζας Γιάννης, Κάρτες και ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων, ΕΤρΑξΧρΔ 1998, σελ. 339 επ.
- του ιδίου, Νομολογία ΤρΑξΧρΔ 1990-2002,2003, Πιστωτική κάρτα

- Δούβλης Βασ., Ο Δικαστικός Έλεγχος λειτουργίας των Γ.Ο.Σ. στις τραπεζικές συναλλαγές, ΕΤρΑξΧρΔ 1999, σελ. 4 επ.
- Καλλιμόπουλος, Το Δίκαιο του Χρήματος, 1994.
- Τσίρου Σίσσυ- Σπυριδούλα, Η πιστωτική κάρτα, Σειρά μελετών αστικού δικαίου, 2007
- Χαρίση- Στάμου Ηλέκτρα, Η πιστωτική Κάρτα , 1984

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Bette K., Das Factoring- Geschäft, 1973
- Kitsaras L., Das Unidroit Überereinkommen über das internationale Factoring vom 28.5.1988 (Ottawa) aus der Sicht des deutschen und griechischen Rechts, 1994
- Larenz, Canaris, Lehrbuch des Schuldrechts, Besonderes Teil, 1994

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΕφΘεσ 820/1997 ΕπισκΕμπΔ 1997
- ΠΠΑ 1208/1998 Α' Δημοσίευση Νόμος Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών
- Α.Π. 589/2001 ΔΕΕ 2001/1117, Δ/ΝΗ 2002/422, ΕΤρΑξΧρΔ 2002/504
- Α.Π. 1219/2001, ΔΕΕ 2001
- ΕφΑθ 346/2002, ΕπισκΕμπΔ 2002
- ΕιρΘεσ 4309/2005 ΔΕΕ 2006